

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права
та інформаційних технологій
Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
Магістр

на тему: **«Забезпечення прозорості та відкритості діяльності органу місцевого самоврядування»**

Виконав: здобувач вищої освіти за освітньою програмою Зв'язки з громадськістю спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування ступеня вищої освіти магістр групи 1
Атеєв Олександр Юрійович
Керівник: Сердюк Ольга Іванівна
Рецензент: Колосов А. М.

Полтава – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	13
1.1. Прозорість та відкритість як головні принципи діяльності органів публічної влади.....	13
1.2. Зарубіжний досвід реалізації принципів прозорості та відкритості в органах публічної влади.....	21
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	27
2.1. Формування та реалізація основних інструментів забезпечення принципів прозорості та відкритості в діяльності органу місцевого самоврядування	27
2.2. Інформаційна відкритість та сервісне забезпечення взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськістю.....	38
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	47
3.1. Удосконалення сервісного забезпечення в діяльності органу місцевого самоврядування	47
3.2. Перспективні цифрові технології в діяльності органів місцевого самоврядування	54
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У відповідності до спеціально-дозвільного принципу, закріпленого у частині другій статті 19 Конституції України [15, ст. 19], діяльність органів публічної влади повинна здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені в Конституції України та низці основних її законів. Стаття 34 Основного Закону України [15, ст. 4] гарантує право кожному її громадянину на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [4].

Актуальною вимогою сучасного цивілізаційного етапу розвитку кожної з її інституцій держави, є встановлення у її нормативно-правових актах спеціальних положень, які зобов'язуватимуть органи державної влади та органи місцевого самоврядування реалізовувати свою діяльність прозоро, відкрито та гласно.

Теоретичні і практичні аспекти принципів прозорості та відкритості є предметом дослідження не лише державного управління, а й таких наук як філософія, політологія, соціологія, економіка, юриспруденція. Це свідчить про міждисциплінарність їх розуміння. Досить широке їх висвітлення спостерігаємо у працях зарубіжних дослідників: Вівшанта [56], Кауфмана [56], К. Гуда, Ж. Зіллер, В. Карарго, Ф. Шоера. Серед вітчизняних науковців вагоме місце належить таким науковцям: В. Венгеру [4], В. Нестеровичу [23], К. Михайловій [19], Р. Сурженко [45], Б. Шевчуку [51]. Проблеми дотримання принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади в умовах війни в Україні висвітлені в працях: М. Губа [9], О. Сердюк [42; 43], О. Григорян [8] та інші.

Незважаючи на значну кількість праць науковців та фахівців цієї галузі, принципи відкритості та прозорості в діяльності органів публічної влади з року в рік, а особливо в умовах воєнного часу в Україні, набувають більшого

значення та потребують подальших наукових досліджень.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ПДАУ за темою: «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної реєстрації 01170003104).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз науково-методичних підходів до забезпечення прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування.

Відповідно до мети дослідження в кваліфікаційної роботи поставлено до розв'язання такі завдання:

- з'ясувати теоретичні основи принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування;
- охарактеризувати зарубіжний досвід принципів прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування;
- визначити основні інструменти реалізації принципів прозорості та відкритості органу місцевого самоврядування;
- дослідити рівень інформаційної відкритості та сервісного забезпечення взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськістю;
- визначити напрями удосконалення сервісного забезпечення е-демократії органу місцевого самоврядування;
- обґрунтувати перспективні цифрові технології в діяльності органу місцевого самоврядування.

Об'єктом дослідження є цифрові інструменти забезпечення прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти забезпечення прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування.

Методи дослідження. При дослідженні фундаментальних положень науковців щодо сутності забезпечення принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування, у тому числі зарубіжних, використано метод теоретичного узагальнення. Існуючі інструменти, які

забезпечують реалізацію принципів прозорості та відкритості визначені та охарактеризовані за допомогою метод аналізу та синтезу. Метод спостереження сприяв моніторингу наявності онлайн-сервісів на офіційних веб-сайтах територіальних громад Миргородського району Полтавської області. При групуванні територіальних громад Миргородського району за кількістю населення використано метод групування.

Ефективне застосування системних і структурно-функціональних методів кваліфікаційної роботи дозволило сформулювати перспективні напрямки принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування в єдності та цілісності.

Інформаційною базою дослідження є: наукові досягнення зарубіжних та вітчизняних вчених сфери публічного управління у вигляді наукових праць, статей, монографій, збірників тез конференцій, періодичних видань; інформаційні дані з офіційного сайту Миргородської міської ради [24] та територіальних громад, що входять до складу Миргородської міської територіальної громади; нормативно-правові акти, які регламентують забезпечення принципів відкритості та прозорості органів місцевого самоврядування [15; 32; 31; 36; 24]; статистичні дані громадських інституцій, довідкові та інструктивні матеріали; дані мережі Internet.

Елементи наукової новизни. Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи мають наукову і практичну цінність. До елементів наукової новизни можна віднести:

набуло подальшого розвитку:

–підходи до формування базового пакету цифрових послуг для територіальних громад;

–обґрунтування переваг від використання органами місцевого самоврядування національного вебпорталу «Дія.Цифрова громада», який спрямований на цифровий розвиток, цифрову трансформацію і цифровізацію на місцевому та регіональному рівнях.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості

використання науково обґрунтованих теоретичних висновків кваліфікаційної роботи та розробці практичних рекомендацій з удосконалення реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності Миргородської міської ради Полтавської області.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи оприлюднені у формі доповідей на конференціях.

Публікації. За результатами кваліфікаційного дослідження прийнято участь та опубліковано тези:

– «Прозорість та відкритість органів місцевого самоврядування як основні принципи відновлення України», які розміщені в збірнику матеріалів IV міжнародної науково-практичної конференції «Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика» (м. Полтава, 5 листопада 2024 року);

– «Інформаційна відкритість як принцип діяльності органу місцевого самоврядування», які розміщені в збірнику матеріалів наукових досліджень молодих учених [кафедри публічного управління та адміністрування] Полтавського державного аграрного університету «Територія науки» (Полтава, 2024).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота викладена на 74 сторінках, складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 58 найменувань. Кваліфікаційна робота містить 8 таблиць, 15 рисунків, 10 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Прозорість та відкритість як головні принципи діяльності органів місцевого самоврядування

У сучасній юридичній практиці право людини на доступ до інформації, насамперед щодо діяльності органів влади та місцевого самоврядування, розглядається як одне з наріжних прав людини й громадськості в цілому [45, с. 5]. В діяльності органів місцевого самоврядування невід'ємною складовою сучасної демократії, особливо в умовах воєнного стану є ефективне дотримання принципів відкритості та прозорості. Ці принципи реалізуються не лише в Україні, а й поза її межами. Вони ґрунтуються на засадах активної участі громадськості, їх взаємних інтересах та спільних діях з метою вирішення державних чи суспільних справ.

Визначення змісту принципів відкритості і прозорості в роботі органів місцевого самоврядування як процесу взаємодії держави і громадськості науковцями розглядаються по різному. Основні їх підходи систематизовані в додатку А.

Принцип прозорості забезпечує підвищення відповідальності органу влади та надає громадянам усю необхідну інформацію про результати його діяльності. Інформація, яка перебуває в розпорядженні уряду вважається національним надбанням. Забезпечення громадськості швидкого та зручного доступу до відповідних даних є досить необхідним.

З метою чіткого визначення понять «прозорість» та «відкритість» проведемо їх етимологічний аналіз. Зарубіжні дослідники Вівшант та Кауфман [56] поняття «прозорість» пояснюють як: «Збільшення обсягу достовірної інформації економічного, соціального та політичного характеру, доступної для

всіх зацікавлених осіб». Така перспектива, для ряду її потенційних агентів забезпечує доступність інформації та високий рівень її надійності.

Прозорість визначається як певна властивість і стан та характеризується наступними властивостями: доступністю для сприйняття, зрозумілістю, ясністю, легкістю розуміння, здатністю до висвітлення [45]. В публічному управлінні прозорість – це ключовий фактор формування довіри громадськості до органів влади [43]. У контексті діяльності органів влади прозорість здебільшого розуміють як наявність у громадян права доступу до офіційних документів [46, с. 128].

Єдиного чіткого визначення поняття «прозорість» в українському законодавстві не міститься. Основні закони та нормативно-правові акти України визначають це поняття по-різному. Зокрема, стаття 34 Основного Закону України [15, ст. 4]: «Гарантує право на свободу думки і слова кожному її громадянину, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію в усній, письмовій чи іншій формі – на власний вибір громадськості». «Право на отримання інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення» гарантує ст. 50 цього ж Закону [15, ст. 50]. Більш широко принципи відкритості та прозорості у Конституції України не трактуються.

Проте, про дотримання цих принципів наголошується у ряді інших Законів та нормативно-правових актів. Їх детальний аналіз (додаток Б) засвідчив у більшості законодавчих документів поняття «прозорість» асоціюється дотримання принципів відкритості та підзвітності в різних сферах і деталізація їх як ключових компонентів лише в окремих випадках. Зокрема, у Законі України «Про державну службу» [31] описано принцип прозорості як: «Відкритість інформації про діяльність державного службовця».

На думку І. Ібрагімової, принцип прозорості вказує на наявність повної правдивої інформації про всі події, що відбуваються. Така різноманітність термінологічних ознак, що забезпечують право громадськості на доступ до

інформації, створює невизначеність у розуміння досліджуваних нами принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування [9].

Досить велика різноманітність термінологічних ознак, що забезпечують право особи на отримання інформації, створює певну плутанину та невизначеність у сприйнятті відповідних понять та подій.

У сучасних демократичних державах доступ громадян до суспільно важливої інформації забезпечується шляхом відкритого доступу до офіційних документів. Інформування громадськості про результати діяльності органів державної влади забезпечуються шляхом відповідей на офіційні запити; через засоби масової інформації (тексти нормативно-правових актів, статті, інтерв'ю, прес-релізи); шляхом проведення консультацій з громадськістю тощо [45, с. 8 – 9].

Органи влади зобов'язані повідомляти громадськість про свою результати своєї діяльності, затверджені рішення. Вони це здійснюють мережі Інтернет за допомогою новітніх технологій. З метою визначення найбільш корисної інформації для суспільства, органи влади вимагають зворотного зв'язку з громадськістю [58].

У відповідності до зазначених конституційних положень України [15] в адміністративному праві виділяють два основні принципи забезпечення доступу до інформації про діяльність державних органів презумпція доступності і відкритості інформації та дотримання обмежень, встановлених законом [54, с. 265]. Власне, саме вони лежать в основі принципу прозорості діяльності органу публічної влади (рис. 1.1).

Основні стандарти реалізації принципу прозорості, що є у розпорядженні органів державної влади, детально викладені у Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи «Про доступ до офіційних документів» від 21 лютого 2002 р. [5].

Головною метою прийняття зазначеного нами документу є встановлення загальних стандартів вільного доступу до офіційних документів на основі

рівності та відповідно до встановлених правил. При цьому, хоча в документі йдеться про доступ до документів державних органів, видається, що його основні положення слід ширше застосовувати в політико-правових реаліях України. Зазначимо, що такий доступ поширюється на усі органи влади, тобто органи місцевого самоврядування, державні органи, територіальні та інші.

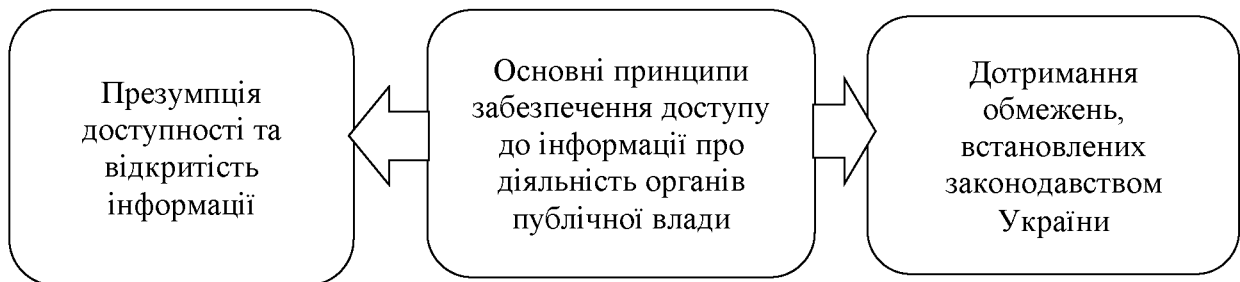

Рис. 1.1. Основні принципи забезпечення доступу до інформації про діяльність органів публічної влади в Україні

Джерело: [54, с. 265]

Зазначимо, що прозорість не є цілком позитивною як засіб підзвітності влади. Це пояснюється тим, що громадськість не завжди приймає кращі рішення, ніж державна влада. Вільний доступ до публічної інформації не завжди дає позитивні результати [58].

Вимоги гласності, відкритості та власне прозорості (наскрізності) вчені називають найпоширенішими елементами принципу прозорості [4, с. 80]. На нашу думку, ці поняття схожі за змістом та сутнісним значенням, проте мають певні особливості. Зокрема, в роботі органів публічної влади принцип гласності забезпечує їх певний рівень публічності щодо функціонування органу державної влади чи місцевого самоврядування. Публічний характер діяльності органу влади передбачає не тільки механічне оприлюднення тієї чи іншої важливої інформації про його діяльність, а й організацію самої діяльності, у відповідності до певних алгоритмів і процедур.

На думку М. Венгера: [4, с. 80]: «Гласність забезпечує певний рівень загальнодоступної інформації про результати діяльності державних органів

влади або місцевого самоврядування». Публічний характер діяльності передбачає не тільки механічне оприлюднення тієї чи іншої важливої інформації про діяльність органу, а й відповідно до певних процедур процес організації самої діяльності. Основний акцент гласності, на думку науковців, полягає в певній церемоніальності, порядку дій у роботі суб'єкта органу влади.

Іншим основним принципом, який обумовлює функціонування органів місцевого самоврядування влади на демократичних засадах є принцип відкритості. Так, термін «відкритий» пояснюється як необмежений, неприхований, незакритий [23], або ж доступний кожному у будь-який час всюди: чутливість до нових ідей і пропозицій, своєчасне реагування на події [54, с. 91]. Саме цей принцип забезпечує безпосередню участь громадськості у прийнятті управлінських рішень, легітимізуючи при цьому ці рішення у власній свідомості [45].

Процес формування поняття «відкритість влади» в науковій та громадській думці відбувався досить тривалий період. Згідно енциклопедичного словника з державного управління, термін «відкритість влади» полягає в: «Перебуванні влади під контролем громадськості, що вимагає забезпечення їх доступною повноцінною інформацією для населення та канали зворотного зв'язку, з метою оперативного реагування на нові виклики, вимоги тощо» [19, с. 864].

Український дослідник Б. Шевчук визначає принцип відкритості органів влади як: «Засіб забезпечення публічної влади, який зменшує можливість зловживання владою, захищає суспільні інтереси, сприяє відкритості публічного управління для зовнішнього аудиту з будь-якого напрямку» [51, с. 4]. Інші вітчизняні науковці визначають рівень відкритості як провідну ознаку оцінки демократичності політичного режиму [18].

Відкритість влади – це прозорість, тобто перебування під громадським контролем; доступність будь-коли та будь-де для кожного; чутливість до нових ідей та вимог, готовність швидко реагувати (реагування) [17, с. 41]. Великий тлумачний словник сучасної української мови наводить наступні

значення слова «відкритий»: «нетаємний», «явний», «неприхований» «доступний для всіх бажаючих» [46].

Одним з перших законів України, який регламентує реалізацію принципу відкритості є прийнятий у 1992 році Закон «Про інформацію» [36]. У першій його редакції гарантується «відкритість, доступність інформації та свобода її обміну»; «відкритий доступ громадянам до статистичної інформації» [236]. У 1992 році всю публічну інформацію поділено згідно режиму доступу на: «відкриту інформацію» та «інформацію з обмеженим доступом».

Відкритість, як супутній елемент широкого розуміння принципу прозорості, передбачає безпосередню можливість громадськості отримувати в установленому порядку, необхідну інформацію про діяльність державного органу або органу місцевого самоврядування. Йдеться про реальну доступність громадян до необхідної інформації, розміщеної у відкритому доступі: інформаційних стендах, офіційних веб-сайтах органів влади, офіційних друкованих виданнях, інших медіа.

Відкритість у діяльності органів місцевого самоврядування, як і інших органів публічної влади, можна вважати одним з основних чинників, що не лише обумовлює функціонування влади на демократичних засадах, а й забезпечує участь громадськості у прийнятті управлінських рішень. При цьому органи влади мають сприяти зацікавленості громадськості у вирішенні суспільних проблем.

Наголосимо на практичному аспекті реалізації принципу відкритості органів влади, тобто способах отримання інформації безпосередньо з першоджерел. Зазначимо про можливість мешканців громад бути присутніми на зборах, нарадах, засіданнях слуханнях органів влади тощо. В такому випадку, вимога відкритості розглядається як можливість фактичного доступу громадянина до приміщення органу влади, вивчення змісту стенограм, протоколів, доступ до аудіо- та відеозаписів засідань.

Різноманітність термінологічних характеристик гарантування права

людини на доступ до публічної інформації досить широка та вносить певну неоднозначність щодо сприйняття досліджуваних понять.

Відкритість органів влади характеризується низкою чинників. Розглянемо основні з них (рис. 1.2).

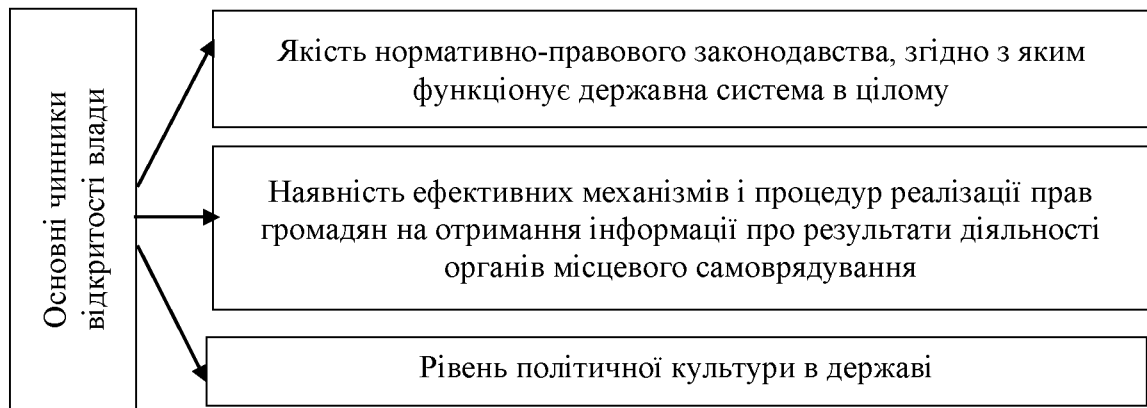

Рис. 1.2. Основні чинники відкритості влади

Джерело: сформовано автором на основі [19, с. 864]

За всі роки незалежності України, початок воєнних дій на її території дуже складний час для органів влади. Завдяки успішній реалізації реформи децентралізації, органи місцевого самоврядування відіграли вирішальну роль у забезпеченні стабільної роботи територіальних громад [46]. Незважаючи на введення воєнного стану у всіх регіонах країни, органи публічної влади і надалі дотримуються принципів прозорості та відкритості своєї діяльності.

У період 2017-2022 років українці все більше долучалися до прийняття рішень у житті територіальних громад [4]. При цьому органи місцевої влади надавали захист своїх містян, зосереджуючи при цьому всі свої зусилля. Проте, з кожним днем продовження воєнних дій на території України, рівень прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування регресував, значно погіршувався доступ до публічної інформації міст. Деякі українські міста призупинили роботу офіційних порталів або обмежили доступ до певних розділів чи сторінок, посилаючись на загрози безпеці [4, с. 82].

9 травня 2011 року набрав чинності Закон України «Про доступ до

публічної інформації» [32]. Основна мета закону – забезпечення принципів прозорості та відкритості, створення механізмів реалізації права кожного громадянина України на вільний доступ до публічної інформації. З початку дії цього Закону, усіма органами виконавчої влади, без виключення, проводиться суттєвий обсяг роботи щодо забезпечення доступу громадськості до публічної інформації (рис. 1.3).

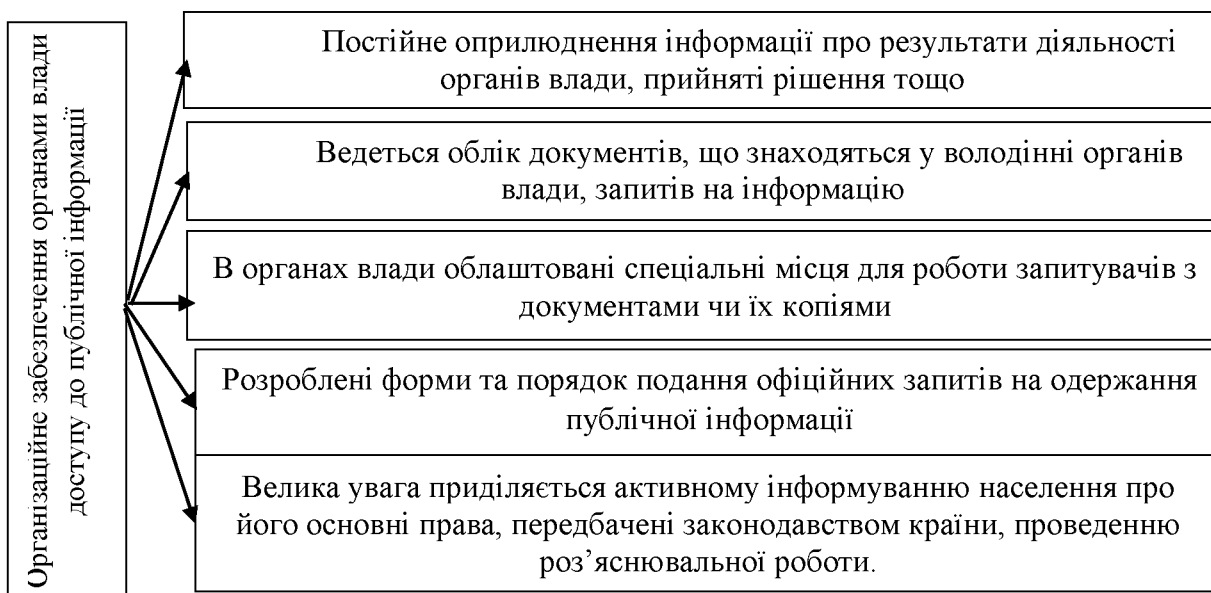

Рис. 1.3. Організаційне забезпечення органами місцевого самоврядування безперебійного доступу громадськості до публічної інформації

Джерело: сформовано автором на основі [32]

З метою забезпечення повноцінної реалізації принципів прозорості та відкритості використовуються вже існуючі відпрацьовані інструменти, які за потреби відповідно до перебігу подій і вимог кожної конкретної ситуації, можуть суттєво вдосконалитися [19]. Основні демократичні цінності, в ім'я яких і заради утвердження яких, органи публічної влади та громадськість України домагалися дотримання принципів прозорості та відкритості діяльності органів влади, не втратили свою актуальність в умовах війни.

Основні переваги відкритості та прозорості органів місцевого

самоврядування в залежності від сфери публічного управління (побудова демократичної держави ефективність публічного управління, контроль) визначені в додатку В.

Тому для демократичного суспільства реалізація принципів відкритості та прозорості в діяльності державних органів є головною умовою утвердження демократії участі. Ці принципи створюють можливість для громадян та їх об'єднань підтримувати безпосередній контакт із посадовими особами держави, проводити з ними спільні публічні заходи, використовувати публічну інформацію з метою їх ефективної участі у прийнятті державними органами нормативно-правових актів. Принципи відкритості та прозорості забезпечують довіру до влади, створюють позитивний імідж, залучають громадян до процесу прийняття рішень, тим самим сприяючи повному задоволенню їхніх потреб. В умовах воєнного стану, що триває в країні, діяльність органів влади залишається досить актуальною, відкритою та доступною для міжнародної спільноти.

1.2. Зарубіжний досвід реалізації принципів прозорості та відкритості в органах місцевого самоврядування

Ефективна публічна діяльність означає забезпечення відкритості та прозорості дій влади, можливість громадськості впливати на процеси розробки і впровадження державних рішень. Розглянемо особливості реалізації цих принципів в зарубіжних країнах.

В аспекті законодавчої бази, історичні традиції щодо доступу до публічної інформації, належать Фінляндії. Протягом 1766-1999 рр. в країні діяли наступні закони: «Про доступ до публічної інформації» (1766 р.), «Про доступ до офіційних документів» (1951 р.), «Про відкритість діяльності уряду» (1999 р.) [8]. Згідно з вказаним законодавством країни, органи влади повністю відкриті до зовнішнього спостереження з боку громадськості. Можливість

електронного доступу до інформації, високий рівень політики відкритості є основною причиною низького рівня корупції у цій країні. Факти корупційних діянь у Фінляндії трапляються скоріше як винятки, ніж як закономірність [47, с. 66].

Однією з перших країн, яка закріпила конституційно принцип прозорості як практику повного висвітлення результатів діяльності посадовців публічної влади у своєму законодавстві, є Швеція. Починаючи з 1766 р., Закон Швеції «Про свободу преси» [8, с. 4] визначив принцип відкритості, згідно з яким, усі державні документи мають бути відкритими для громадськості. Окрім цього, закон надавав право громадянам звертатися із запитом до органів влади для отримання необхідної інформації.

Фундаментальною особливістю консультативної системи у Швейцарії являються консультації з громадськістю. Саме вони вважаються дієвим засобом вдосконалення якості державної політики в умовах зміцнення її легітимності. З метою забезпечення кращої оперативності та більшої гнучкості органів державної влади в майбутньому процес прийняття рішень потребує подальшого вдосконалення інструментів, ключових процедур та врахування результатів публічних консультацій [8, с. 3].

Зарубіжний дослідник Ж. Зіллер стверджує, що зміст принципу відкритості у шведській правовій системі включає такі складові: право на доступ до інформації, право державних службовців на обмін інформацією з журналістами в процесі прийняття або прийняття рішень [52, с. 488]. Вчений виокремив основні компоненти принципу відкритості. На його думку, до першого принципу належить право громадян знайомитися з офіційними документами державної адміністрації. В контексті діяльності публічних органів здебільшого саме цю складову принципу визначають як принцип прозорості. Друга складова принципу, на думку вченого, охоплює різноманітні форми взаємодії органів державного управління з громадськістю у процесі прийняття рішень.

У Меморандумі Президента США для глав виконавчих департаментів і

агентств «Прозорість і відкритий уряд» від 21 січня 2009 року [23] зазначено: «Уряд має бути прозорим. Прозорість підвищує відповідальність органів влади, надає громадськості необхідну інформацію про їх діяльність; громадськість потребує швидкого доступу до необхідної інформації; зворотній зв'язок від суспільства» [53]. Даний меморандум призначений для голів виконавчих департаментів та агентств.

Забезпечення принципів відкритості та прозорості діяльності органів влади європейські вчені розглядають у рамках концепції «належного урядування». У зв'язку з цим, розкриття змісту цих принципів в такому контексті носить розширений характер. Українські фахівці в галузі державного управління розділяють таку позицію. Зокрема, П. Надолішний визнає їх основними принципами управління сталим регіональним розвитком і відносить до основних принципів демократичного управління.

Основою дослідження В. Карагорго є аналіз принципу прозорості на рівні взаємодії суб'єктів Європейського Союзу, зокрема між ЄС та його державами-членами [57]. В процесі дослідження, автор чітко розподілив основні чинники взаємодії, визначив особливості європейських законів, які стосуються досліджуваних нами принципів відкритості та прозорості в діяльності органів влади.

Так, у парламенті Угорщини створено Державний департамент, який виконує ряд функцій, що значно розширюють можливості громадян та їх об'єднань брати участь у прийнятті законів чи інших нормативних актів [23].

Визначимо основні функції громадського управління Угорщини (рис. 1.4).

Досвід інших країн, які прийняли закони про доступ до публічної інформації, свідчить про позитивний вплив таких законодавчих змін на реалізацію інших основних прав громадян, підвищення ефективності діяльності органів влади та рівня довіри до посадових осіб, зменшення рівня корупції тощо.

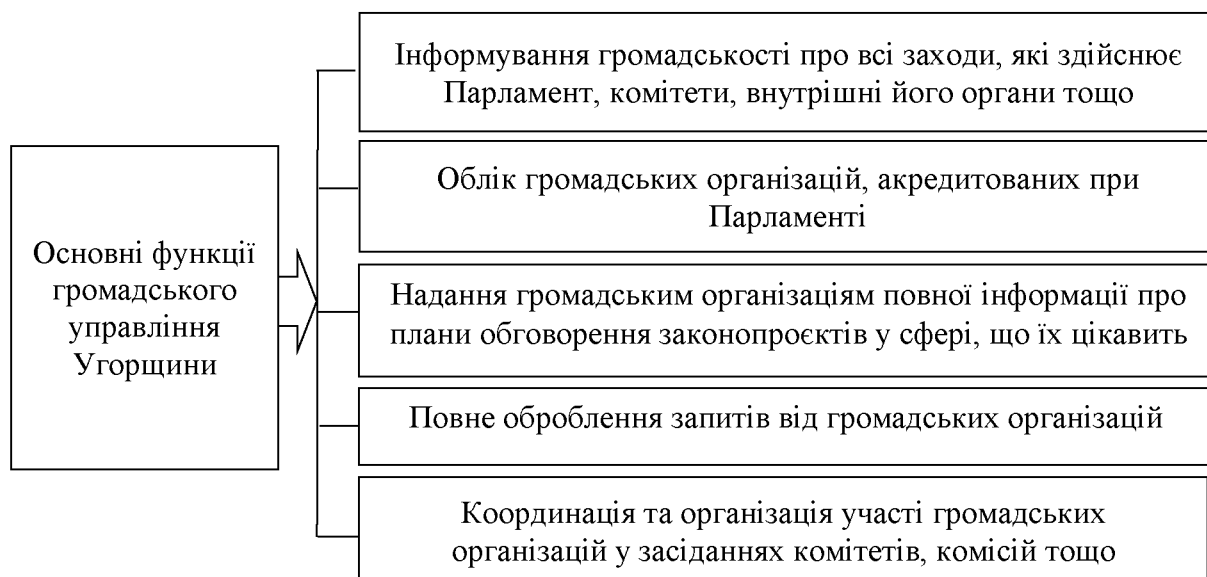

Рис. 1.4. Основні функції громадського управління в Угорщині

Джерело: [23]

У Нідерландах створена незалежна Інтернет-платформа під назвою WeEvaluate. На цій платформі кожен громадянин має змогу висловити свою думку про рівень та якість отриманих послуг. Крім того, електронна участь громадськості в управлінні державними справами в цій країні здійснюється завдяки програмам «eCitizen», «Citizenlink» та «Voting Assistant» [25, с. 27].

У Польщі у 2000 р. реалізовано програму «Приязна адміністрація» [16], за допомогою якої проаналізовано дії адміністрації, які спрямовані на вдосконалення основних послуг. У рамках програми проведено низку заходів:

- створено інформаційні центри. Основна їх мета: поширення електронної оперативної інформації про перелік діючих послуг адміністрації, вакантні місця тощо;

- створено інформаційний центр цивільної служби. Завдяки його ефективній роботі неодноразово ставала доступною інформація про діяльність, послуги та основні повноваження апаратів державних органів, їх персональний склад, можливості розвитку державної служби тощо;

- оприлюднюється інформація про основні напрями розвитку та проблеми органів державної влади, організацію конференцій, зустрічей тощо;

– розроблено практичний інформаційний довідник з конкретними пропозиціями щодо проблем діяльності адміністрації, розвиток комунікацій, набору та навчання кадрів та інше.

Постійним напрямом роботи органів влади у Польщі інформує громадян про основні наміри управління, можливі напрямки покращення надання послуг, конкурси та інші заходів, основна мета яких – покращення роботи адміністрації. Проекти, що реалізуються владою Польщі, перш за все ініціюють зміни в адміністраціях. Зокрема, йдеться про поширення практики відкритості діяльності та доведення до громадськості інформації про найважливіші процедури органів управління, послуги, документи, напрямки платежів тощо [16].

У Фінляндії є нормою наявність в державних установах власних веб-сайтів, де громадськість має можливість отримати інформацію, надіслати запити, брати безпосередню участь у голосуванні, подавати необхідні заяви, більше спілкуватися з чиновниками [47].

Отже, зарубіжний досвід відкритого діалогу між владою та громадськістю свідчить, що незалежно від звернень громадян державні органи повинні звітувати перед громадськістю про результати своєї діяльності. На нашу думку, це забезпечує їх успішну взаємодію. Успішний досвід європейських країн (Польщі, США, Угорщини, Швейцарії та інших), засвідчує необхідність удосконалення українського законодавства щодо відкритості державної влади, а не лише щодо звернень громадян чи ЗМІ до державних органів.

Висновки до розділу 1

1. Проаналізовано основні наукові підходи до тлумачення понять «прозорість» та «відкритість». Визначено, що ці принципи реалізації державної політики владою є важливими факторами розвитку процесів

демократизації держави і суспільства, формування громадянського суспільства, забезпечення утвердження демократичних норм і правил у країні. В Україні поступова трансформація системи владних відносин потребує запровадження нових інструментів взаємовідносин органів влади та громадськості, зокрема цифрових сервісів.

2. Розкрито основи нормативно-правового закріплення принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування. Згідно законодавства України поняття «прозорість» визначається необхідність дотримання принципів відкритості та підзвітності в різних сферах.

3. Обґрунтовано, що вирішальна роль відносно довіри до влади, легітимності її рішень належить відкритості органів місцевого самоврядування. В їх діяльності, розуміння цього принципу є особливо важливим. Відчуваючи високий рівень відкритості, громадянин автоматично переносить це сприйняття на всі рівні публічної влади.

4. Встановлено, що низка європейських країн (Польща, Угорщина, США, Швеція та інші) мають сприятливі умови взаємодії з громадськістю та значний досвід в реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади. Це забезпечується шляхом обов'язкового інформування громадськості, незалежно від наявності запитів чи звернень громадян, про основні результати їх діяльності, у тому числі поточної. Зокрема, окреслено основні заходи реалізації в Польщі програми «Приязна адміністрація» (2000 р.).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Формування та реалізація основних інструментів забезпечення принципів прозорості та відкритості органу місцевого самоврядування

Миргородська міська рада – це орган місцевого самоврядування в Миргородському районі Полтавській області, що представляє Миргородську територіальну громаду та здійснює від її імені, в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування. Адміністративний центр району – місто Миргород. Вважається, що це курортне місто є одним з перших поселень Лівобережної України. На думку істориків, його було засновано у XII-XIII століттях як сторожовий пункт східної околиці Київської Русі [24]. Перші згадки про це місто з'явилися в XVI столітті. Миргородська міська рада складається з депутатів, обраних громадою міста. Загальна їх кількість складає 33 особи (додаток Г).

Миргородський міський голова – Сергій Соломаха, секретар ради – Олександр Гуржій. Порядок і процедура формування організації та діяльності міської ради встановлюється Регламентом роботи Миргородської міської ради. Повний перелік компетенцій міської ради наведено в додатку Д.

В Миргородській міській раді діють постійні й тимчасові комісії міської ради, які обираються з її депутатів з метою вивчення питань, віднесених до відома органу місцевого самоврядування. Перелік діючих постійних комісій міської ради наведений в додатку Е. Основні з них: комісія з питань освіти, культури, туризму, молоді і спорту, комісія з питань впровадження цифрових технологій, регламенту, депутатської етики та діяльності депутатів, комісія з питань земельних ресурсів, комісія з питань бюджету, економіко-інвестиційного планування, підприємництва, промисловості та розвитку

сільських територій та інші. Загальні дані Миргородської міської ради наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Загальна характеристика Миргородської міської ради, 2024 р.

Назва органу місцевого самоврядування	Миргородська міська рада
Міський голова	Соломаха Сергій Павлович
Секретар ради	Гуржій Олександр Васильович
Адреса	37600, м. Миргород, вул. Незалежності, 17
Графік роботи	Понеділок-п'ятниця з 8.00 по 17.00 Обідня перерва з 12.00 до 13.00
Телефон	5-25-01
E-mail	mmrada@ukr.net

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Складовою частиною апарату прийняття управлінських рішень є виконавчий комітет. Це є орган управління Миргородської міської ради, який утворюється радою на строк її повноважень. Кількісний та персональний склад виконавчого комітету затверджується міською радою за поданням міського голови – Соломахи С. П. Кількість членів виконавчого комітету Миргородської міської ради 8-го скликання становить 21 особа (додаток Ж).

Діяльність територіальної громади ґрунтується на засадах співпраці та взаємодопомоги у відносинах з органами виконавчої влади та посадовими особами, що поширюються на територію громади. Це здійснюється з метою забезпечення виконання завдань соціально-економічного та культурного розвитку громади, її основних населених пунктів та реалізації завдань і повноважень виконавчої влади на її території відповідно до інтересів територіальної громади.

Досліджуючи механізм діяльності Миргородської міської ради, акцентуємо нашу увагу на її загальних принципах діяльності, тобто основоположних ідеях та правилах, які є основою її діяльності. У своїй діяльності Миргородська міська рада дотримується наступних принципів роботи: ефективність, сталість, екологічність, системність, відкритість, громадська участь, взаємодопомога. Загальна характеристика цих принципів наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні принципи діяльності Миргородської міської ради, 2024 р.

Назва принципу	Характеристика принципу
Ефективність	Рішення, що готуються чи затверджуються міською радою - максимально ефективні серед можливих альтернативних рішень.
Сталість	Використання ресурсів громади не повинно мати негативних наслідків наступним поколінням.
Екологічність	Забезпечення його мінімальний негативний вплив на навколишнє природне середовище при здійсненні діяльності.
Системність	Детальний розгляд та обговорення кожного рішення у взаємозв'язку з іншими рішеннями в просторі та часі.
Відкритість	Підготовка та розгляд рішень відбувається лише у відкритому форматі, жодного закритого рішення для громадськості не може бути
Громадська участь	Підготовка проєктів та прийняття ефективних рішень. Зокрема, планування та використання ресурсів громади повинні здійснюватися в умовах широкого громадського обговорення з урахуванням інтересів міської ради, рішень щодо окремих населених пунктів громади, а також інтересів їх мешканців.
Співробітництво та взаємодопомога	Сприяти реалізації основних напрямків соціально-економічного та культурного розвитку громади, її населених пунктів та реалізації завдань і повноважень виконавчої влади, відповідно до інтересів громади на території громади.

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Пленарні засідання в Миргородській міській раді є відкритими і гласними. На них присутні усі члени міської громади. Проте, діють певні умови на які варто звернути увагу. Зокрема, під час засідання, згідно Регламенту роботи міської ради, громадяни не мають права порушувати встановленого порядку. Присутнім на пленарному засіданні ради може надаватися слово для виступу, якщо це рішення підтримає більша половина депутатів, присутніх на сесії.

Основним з чинників прогресивного розвитку органів місцевого самоврядування та невід'ємною умовою демократії участі являється своєчасна проінформованість громадськості. Визначимо основні інструменти практичної реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності Миргородської міської ради (рис. 2.1).

Розглянемо детально кожен з наведених на рис. 2.1. інструментів реалізації принципів прозорості та відкритості. При виконавчому комітеті

Миргородської міської ради, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [34], була створена Громадська рада. Це постійно діючий колегіальний виборний дорадчий орган, основною метою якого є забезпечення участі громадян у формуванні та реалізації державної політики. Її основні завдання визначені на рис. 2.2.

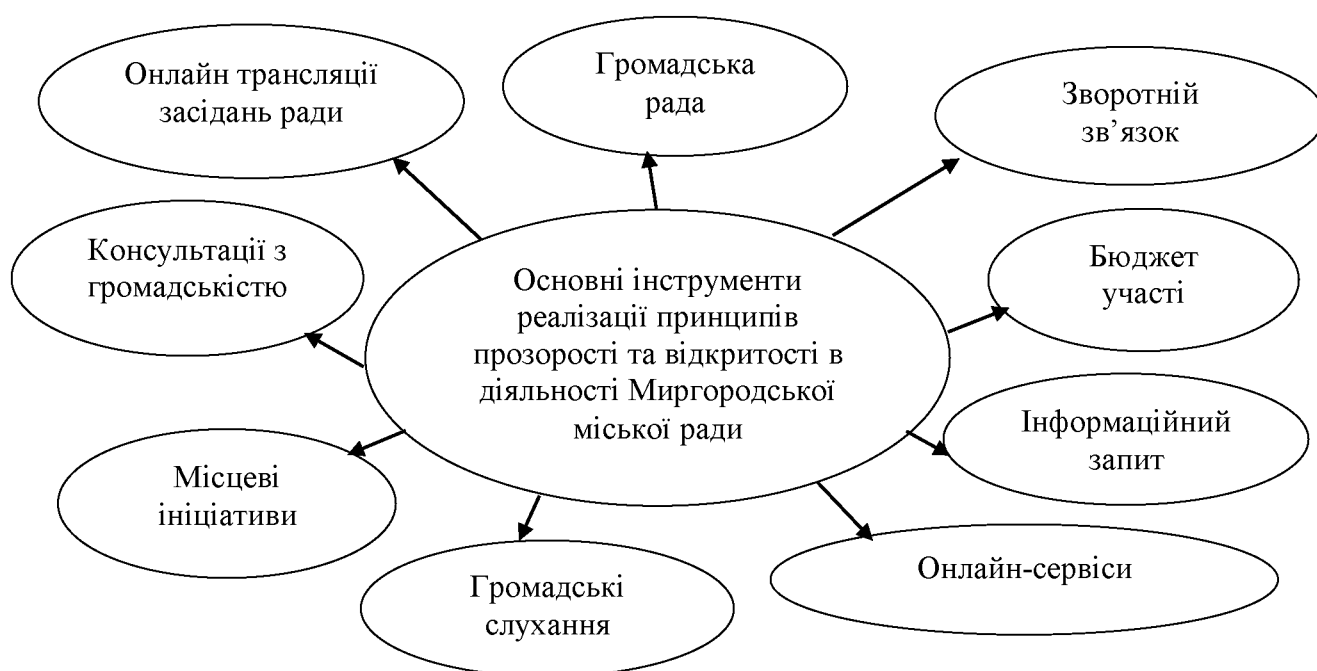

Рис. 2.1. Основні інструменти реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності Миргородської міської ради, 2024 р.

На офіційному веб-сайті Миргородської міської ради оприлюднено Положення про громадську раду при виконавчому комітеті Миргородської міської ради (додаток 3) та протоколи її засідань. В Положенні висвітлені основні завдання громадської ради, основна форма її роботи, обов'язки, склад громадської ради, строк її повноважень, основні умови припинення членства, дострокове припинення її діяльності тощо [24].

Згідно змін до Закону України «Про місцеве самоврядування», від 14 серпня 2024 року, усі місцеві ради засідання сесій мають обов'язково

фіксуватися на відео. З метою підвищення рівня відкритості та прозорості діяльності в Миргородській міській раді дотримуються цих змін. На офіційному сайті ради ведуть онлайн-трансляції засідань ради. Окрім цього, громадськість має можливість у будь який час ознайомитися з їх архівом.

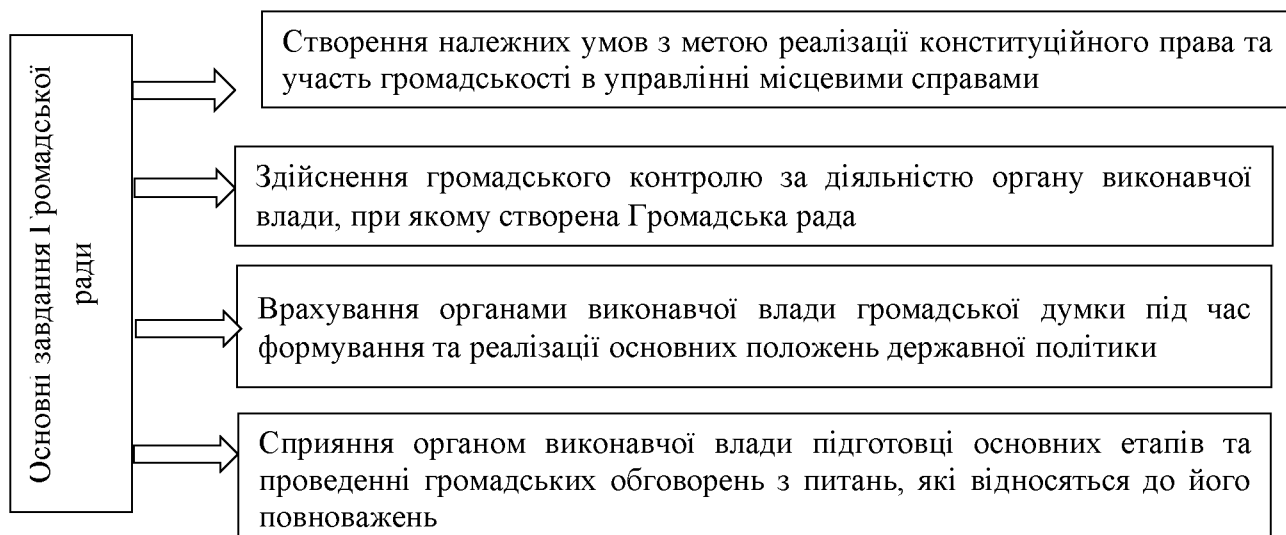

Рис. 2.2. Основні завдання Громадської ради Миргородської міської ради
Джерело: сформовано автором на основі [24]

Миргородська міська рада постійно проводить консультації з різними групами населення, працівниками закладів громади, громадськими активістами, вразливими верствами населення, місцевими громадськими організаціями з питань реконструкції, будівництва, капітального ремонту об'єктів комунальної власності.

Починаючи з 2019 року Миргородська міська рада співпрацює з Європейським Інвестиційним банком [24]. В рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України, яка фінансується цим банком місті реалізовано 2 проєкти. Під час підготовки необхідної проєктної документації проводились консультації з громадськістю з питань реалізації основних етапів проєкту.

Реалізація місцевих ініціатив передбачає подання на розгляд Миргородської міської ради проєкту нормативного акту з питань,

повноважних до повноважень членів територіальної громади.

Громадськість міста Миргорода мають право ініціювати розгляд будь-якого питання, віднесеного Конституцією України [15] та законами України до відання міської ради, інших органів і посадових осіб органів місцевого самоврядування [24]. Окрім цього, громадяни мають право брати участь у громадських слуханнях шляхом безпосередньої зустрічі з депутатами міської ради та посадовими особами органів місцевого самоврядування. На засіданнях заслуховується інформація про виконання службових обов'язків чи конкретних завдань, що стосуються інтересів мешканців міста та громади в цілому [24].

Основною метою громадських слухань є здійснення громадського контролю за роботою депутатів та посадових осіб Миргородської міської ради, обговорення актуальних проблем міста Миргород, особливо в умовах воєнного стану. Порядок проведення громадських слухань визначається Положенням про постійні комісії міської ради, яке затверджується рішенням міської ради.

На офіційному сайті Миргородської міської ради публікуються запрошення до участі в громадськості у громадських слуханнях. Зокрема, 02.03.2021 року в с. Дібрівка, по вул. Кіннозаводська, 4, відбулися громадські слухання за проектами містобудівної документації. Запрошеними були мешканці сіл Дібрівка, Показове, Стовбине. У період з листопада по грудень 2021 р. проводились громадські слухання по проєкту «Схеми санітарної обробки територій територіальної громади м. Миргород, зі змінами до схеми санітарної обробки м. Миргород».

Громадське слухання вважається таким, що відбулося, лише у випадку, коли на ньому присутні менше третини депутатів міської ради – членів відповідних постійних комісій.

Проєкти нормативно-правових актів, запропоновані місцевою ініціативою та завізовані необхідними підписами не менше десяти відсотків мешканців міста – громадян України, мають бути оприлюднені на офіційному веб-сайті Миргородської міської ради та розглянуті в першочерговому

порядку на відкритих засіданнях міської ради здійснюється, які були внесені у порядок місцевої ініціативи.

Участь у засіданнях ініціаторів проєктів є обов'язковою. Рішення органів і посадових осіб з питань, винесених за місцевою ініціативою, підлягають обов'язковому оприлюдненню [24].

Статті 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [32] надають право громадськості звертатись із запитом до органів публічної влади щодо надання публічної інформації. На офіційному веб-сайті Миргородської міської ради розміщений Порядок забезпечення доступу до публічної інформації. Він складається з 2-х розділів та додатків. Перший розділ Положення має назву Загальні положення, другий розділ – Порядок організації доступу до публічної інформації [24] (додаток К). Контроль за дотриманням Порядку у виконавчих органах міської ради покладається на керуючого справами виконавчого комітету міської ради – секретаря Олександра Гуржія.

На офіційному веб-сайті Миргородської міської ради у вкладці «Доступ до публічної інформації» міститься форма інформаційного запиту (додаток Л). Запит громадськості на інформацію може бути як індивідуальним, так і колективним. Він подається до відділу організаційної та інформаційної роботи виконавчого комітету Миргородської міської ради (кабінет № 10) з понеділка по п'ятницю з 8.00 до 17.00 (з 12.00 до 13.00 – обідня перерва) в усній або письмовій формі за телефоном 5-50-98, факсом 5-22-21 або ж на електронну адресу – mmrada@ukr.net [31].

На основі інформації з офіційного сайту Миргородської міської ради визначимо відповідальних осіб по забезпеченню доступу громадськості до публічної інформації (табл. 2.3).

Органи місцевого самоврядування надають відповіді на звернення громадян безкоштовно. Проте, у разі, якщо відповідь на запит вимагає виготовлення ксерокопій документів обсягом більше ніж 10 сторінок, запитувач має відшкодувати фактичні витрати на її копіювання та друк [32].

Після оплати, він повинен особисто надати копію або оригінал банківського платіжного документа особисто або ж поштовим відправленням у відділ організаційної та інформаційної роботи Миргородської міської ради.

Таблиця 2.3

Відповідальні особи виконавчого комітету по забезпеченню доступу громадськості до публічної інформації Миргородської міської ради

Напрями публічної інформації	Відповідальні особи
Питання реєстрації запитів на інформацію, опрацювання, систематизація й контроль за задоволенням запиту на інформацію, надання консультацій під час надання запиту та оформлення інформаційних стендів	Начальник відділу по організаційній та інформаційній роботі
Подання публічної інформації для оприлюднення	Керівники відповідних управлінь, відділів та служб Миргородської міської ради
Розміщення публічної інформації на офіційному веб-сайті Миргородської міської ради	Начальник відділу муніципальних ініціатив, інвестицій та енергоменеджменту
Публікація інформації в газеті «Миргород – наш дім»	Редактор газети «Миргород – наш дім»

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Запит на отримання публічної інформації в Миргородську міську раду може бути формами поданий особисто або за наведеними на рис. 2.3 формами.

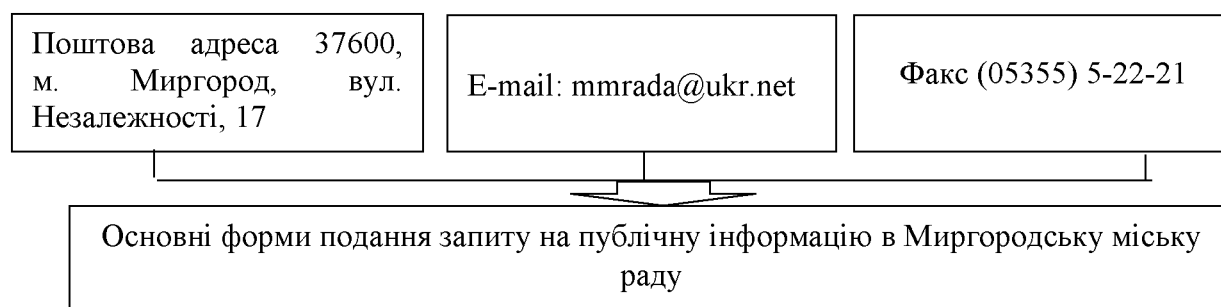

Рис. 2.3. Основні форми подання запиту на публічну інформацію в Миргородську міську раду

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Громадський або (партиципаторний) бюджет – це інструмент прямої демократії, який залучає громадськість до формування місцевого бюджету. В рамках бюджету участі населення громади обговорює пріоритети розвитку громади, визначає найважливіші з них та пропонують до реалізації свої проекти. Відповідальні, за цей напрям роботи, особи органу місцевого самоуправління визначають відповідність поданих проектів діючим вимогам, надають обґрунтовані оцінки, вказують на основні недоліки. Після цього, громада обирає проекти, які потребують першочергової реалізації, їх вносять в проєкт бюджету в рамках визначеної радою суми. Такий підхід до залучення громадськості до формування місцевого бюджету успішно реалізується в багатьох країнах світу.

Миргородська міська рада в 2018 р. приєдналася до проєкту під назвою: «Публічні бюджети від А до Я: інформування, активізація та залучення громадськості» [24]. В Україні цей проєкт має можливість бути реалізованим завдяки міжнародній благодійній організації «Фонд Східна Європа» за підтримки Європейського союзу та Проєкту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проєкт Проліс) [24].

На офіційному веб-сайті Миргородської міської ради оприлюднено Положення про Громадський бюджет Миргородської міської територіальної громади в новій редакції. Його розроблено з урахуванням норм чинного законодавства України та позитивного досвіду зарубіжних країн у сфері участі у бюджеті. В основних розділах Положення сформовані основні засади процесу взаємодії міської ради та громадськості щодо впровадження інноваційних механізмів залучення громадськості до розподілу коштів бюджету територіальної громади.

Положення про Громадський бюджет впроваджується в Миргородській міській раді з метою активізації участі громадян у прийнятті рішень територіальної громади. Дотримання основних його розділів забезпечує впровадження кращих європейських практик взаємодії органу влади з громадськістю та дотримання принципів прозорості та

відкритості під час діяльності ради.

Розмір Громадського бюджету Миргородського міської територіального громади на відповідний бюджетний рік становить не менше 0,5 % затвердженого обсягу видатків загального її фонду напередодні планового бюджетного року [24]. Трансферти з державного та інших бюджетів не враховуються до розміру суми бюджету.

В залежності від розмірів проєктів, на їх реалізацію в Миргородській міській раді виділяється різна частка коштів: малі проєкти 40 – % бюджетних коштів, великі – 60 %.

Визначимо та проаналізуємо суми Громадського бюджету в Миргородській міській раді за роками подачі проєктів, 2017-2022 рр., (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Суми Громадського бюджету в Миргородській міській раді, 2017-2022 рр., тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [24]

Аналіз рис. 2.4. свідчить, що суми Громадського бюджету в Миргородській міській раді протягом 2017-2022 рр. збільшилися на

897 тис. грн або у 2,2 рази, тис. грн. Їх вартість у 2022 р. склала 1647 тис. грн. Різких коливань у вартості бюджету протягом досліджуваного періоду не спостерігається.

Розглянемо основні етапи та терміни подачі проєктів до Громадського бюджету Миргородської міської територіальної громади (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Основні етапи та терміни подачі проєктів до Громадського бюджету
Миргородської міської територіальної громади**

Основні етапи подачі проєктів	Терміни подачі
Терміни подачі проєктів	Щороку з 15 квітня по 14 травня
Аналіз проєктів здійснюється у два етапи	З 15 травня по 14 серпня
Голосування громади	15 календарних днів у вересні
Затвердження переможців	Протягом 10 робочих днів після оголошення результатів голосування
Термін реалізації проєктів	З 1 січня до 31 грудня наступного року
Територія втілення проєктів	Миргородська міська територіальна громада
Прийом заяв до робочої групи	Постійно (від усіх громадян Миргородської громади)

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Усі консультації щодо термінів подачі проєктів до Миргородської міської ради приймаються за телефоном (05355) 5-33-21 або на електронну адресу artemisfeba@gmail.com [24].

На офіційному сайті Миргородської міської ради розміщено інформацію про участь громадськості в управлінні. Проте, вона охоплює лише окремі форми участі та у зв'язку з цим, є недостатньо систематизована. У вкладці «Новини» висвітлюються заходи з комунікації досліджуваного органу місцевого самоврядування з громадськістю, опубліковані певні нормативно-правові акти. Присутні сервіси, які забезпечують ті чи інші можливості для комунікації. В більшості випадків це звернення, запити чи місцеві петиції.

Отже, Миргородська міська рада як орган місцевого самоврядування в Полтавській області, здійснює свою діяльність прозоро та відкрито. Про це свідчить ефективна реалізація практичних інструментів взаємодії з громадськістю: Громадська рада, консультації з громадськістю, місцеві

ініціативи, громадські слухання, участь громадськості в громадському бюджеті, онлайн трансляції засідань міської ради та збереження їх архіву на офіційному веб-сайті міської ради, зворотній зв'язок, широку палітру онлайн-сервісів. Невід'ємною складовою розвитку міської ради та потужним інструментом залучення громадян є сучасний, якісний та змістовний веб-сайт міської ради. У зв'язку з постійним оновленням інформації на сайті Миргородської міської ради, громадськість завжди є можливість ознайомитися з новинами, змінами та останніми подіями в діяльності органу місцевого самоврядування.

2.2. Інформаційна відкритість та сервісне забезпечення взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськістю

Ефективність взаємодії органів влади з громадськістю залежить від рівня їх інформаційної відкритості. Окрім цього, важливою складовою забезпечення участі громадян у прийнятті управлінських рішень органів влади є наявність електронних сервісів. Продовження воєнних дій на території України, змушує багатьох українців і надалі покидати свої домівки. Тому можливість скористатися онлайн-сервісами з будь якого куточку світу є досить важливою.

Миргородська громада входить в сотню громад України з найвищим цифровим рівнем [24]. Незважаючи на це, громада продовжує розвиватись, збільшуючи при цьому кількість зручних онлайн-сервісів. Це забезпечує своєчасну подачу інформації громадськості про основні наміри міської ради та забезпечення їх реальної участі у вирішенні проблем місцевого рівня. З цією метою в Миргородській міській раді створені необхідні платформи різних форм та рівнів громадської участі. Основна мета застосування онлайн сервісів в роботі органів влади – це посилення взаємодії між владою та громадськістю, збільшення прозорості, мінімізація корупції та підвищення рівня довіри.

На офіційному веб-сайті Миргородської міської ради [24] функціонує

платформа «Smart City». Це свідчить про ефективне впровадження електронної демократії в досліджуваному органі місцевого самоврядування.

На сьогоднішній день платформа «Smart City» налічує 18 онлайн-сервісів. Основні з них: «ЦНАП», «Business Lab Миргород», «Записи в дитячий садок», «Запис до сімейного лікаря», «Релокація бізнесу», «Бюджет громади», «Транспорт онлайн», «Моя школа», «Відкрите місто», «Як відкрити бізнес», «Консультації з громадськістю» та інші. З початком війни створений сервіс «Релокація бізнесу», в якому представлено наявність нежитлових приміщень, складів чи земельних ділянок для можливості релокації бізнесу (рис. 2.5).

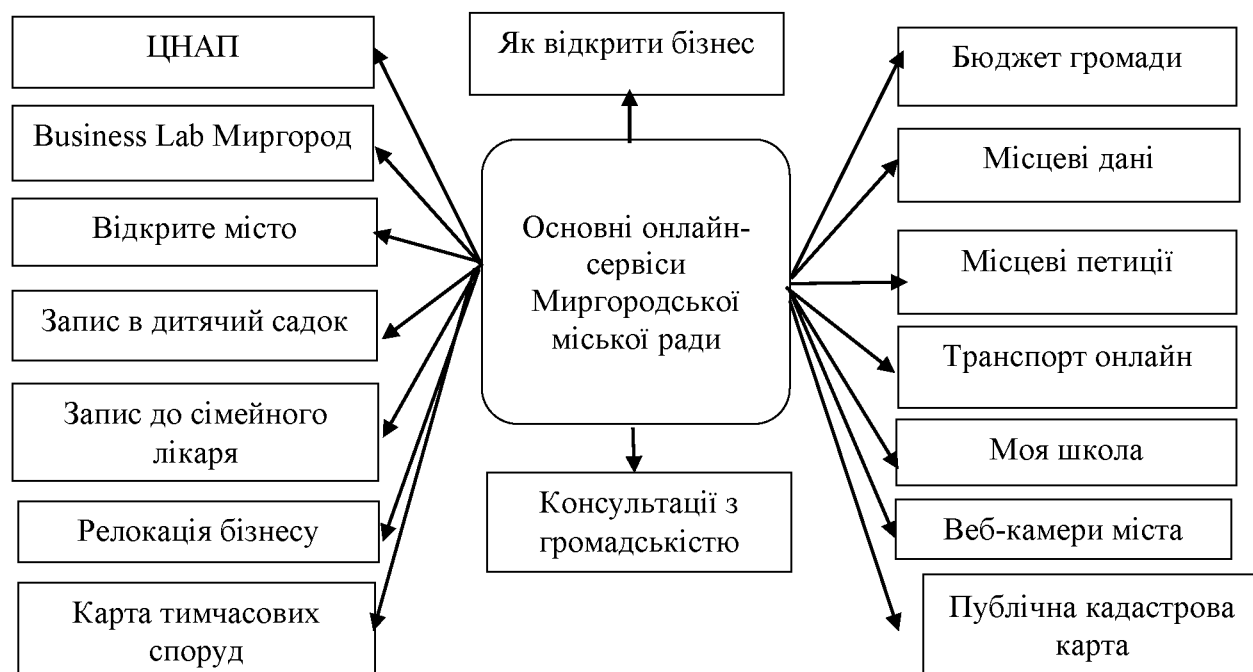

Рис. 2.5. Онлайн-сервіси платформи «Smart City» Миргородської міської ради, 2024 р.

Джерело: [24]

Аналіз рис. 2.5 свідчить, що Миргородська міська рада впроваджує зручні та прозорі публічні онлайн-сервіси платформи «Smart City» для громадськості так бізнесу і тим самим навчає своїх громадян користуватись новітніми технологіями. В результаті цього, громадськість отримує якісний,

прозорий та відкритий онлайн-сервіс, органи влади – оптимізовані процеси та як наслідок суттєву економію часу, суспільство в цілому – мінімізацію корупційних ризиків, більш ефективно та підзвітне врядування.

З’ясуємо, як онлайн-сервіси платформи «Smart City» сприяють забезпеченню принципів прозорості Миргородської міської ради, а які її відкритості (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Розподіл основних онлайн-сервісів платформи «Smart City»
Миргородської міської ради за принципами прозорості та відкритості,
2024 р.**

Принципи прозорості	Принципи відкритості
Бюджет громади	Моя школа
Запис до дитячого садочку	Відкрите місто
Запис до сімейного лікаря	Транспорт онлайн
Місцеві петиції	Консультації з громадськістю
Business Lab Миргород	Відкриті дані
Є-дата	Релокація бізнесу
Онлайн-трансляції засідань	Як відкрити бізнес

Джерело: сформовано автором на основі [24]

За допомогою табл. 2.5 згрупували основні онлайн-сервіси платформи «Smart City», які реалізуються в Миргородській міській раді за їх приналежністю до принципів прозорості чи відкритості. Так, до принципів прозорості ми віднесли наступні онлайн-сервіси: «Бюджет громади», «Місцеві петиції», «Запис до дитячого садочку», «Запис до сімейного лікаря», «Місцеві петиції», «Business Lab Миргород», «Моя школа», «Є-Дата» та інші.

До принципу відкритості ми віднесли такі онлайн-сервіси, що реалізуються в Миргородській міській раді: «Відкрите місто», «Відкриті дані», «Транспорт онлайн», «Консультації з громадськістю» та інші.

Розглянемо деякі із визначених нами онлайн-сервісів Миргородської міської ради. Портал Business Lab Миргород є одним із успішних прикладів цифровізації. Портал переміг у грантовому конкурсі програми міжнародного співробітництва «EU4Business: Відродження, конкурентоспроможність та

інтернаціоналізація МСП» для спільного фінансування Європейського Союзу та уряду Німеччини [39].

Business Lab Myrhorod прагне забезпечити економічну стабільність, сприяти післявоєнному відновленню та зростання України, створенню кращих умови для розвитку місцевих підприємств незалежно від розміру, а також підтримці інновацій та експорту продукції [24]. Основна мета порталу – налагодження зв'язків з громадськістю міста Миргород, інвесторами та туристами. На сторінці порталу подається інформація про діючі грантові можливості, в яких місцеві підприємці можуть прийняти участь.

Myrhorod Business Lab містить інформацію про історичні етапи та культурну спадщину Миргородської громади: санаторно-курортні заклади, заклади розміщення й харчування, інвестиційний паспорт та стратегію розвитку громади, земельні ділянки й будівлі, які можуть бути цікавими для потенційних інвесторів, крафтові підприємства тощо.

Отже, портал Myrhorod Business Lab – це зручний навігатор громади, що спрямований на створення комфортного інформаційного середовища. Успішна його реалізація сприяє розвитку громади, бізнесу та туризму.

На офіційному веб-сайті Миргородської міської ради є посилання на вебпортал використання публічних коштів. Це офіційний державний веб-портал, який містить публічну інформацію про використання розпорядниками та одержувачами державних коштів державного та місцевих бюджетів. Портал належить Міністерству фінансів України [20] та є частиною платформи відкритих даних E-data у сфері публічних фінансів [13]. Інформація на порталі подається в табличному та графічному вигляді.

Веб-портал запущено 15 вересня 2015 року відповідно до Закону України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII «Про відкритість використання публічних коштів» [30]. Його створено за значної підтримки волонтерів. Він забезпечує публічний доступ до інформації про напрями використання державних коштів керівниками та одержувачами коштів державного чи місцевих бюджетів, державними та комунальними установами [13].

Веб-портал сприяє підвищенню рівня прозорості державної фінансової системи та основних бюджетних процедур шляхом забезпечення інтересів громадян та права на оперативне отримання достовірної інформації [13]. Крім того, він підвищує підзвітність розпорядників та одержувачів бюджетних коштів на державному та місцевому рівнях.

Починаючи з 2016 року у Миргородській міській раді реалізовується програма «Місто активних громадян». Вона створена з метою активізації та посилення місцевих ініціатив, втілення їх практичних проєктів, які сприятимуть покращенню якості життя та залученню громадськості до активної участі в процесах розвитку ради.

В рамках реалізації програми «Місто активних громадян» (МАГ) проводиться конкурс Проєктів від громадян. Переможці проєктів мають можливість отримати від Миргородської міської ради не лише організаційну підтримку а й повне грантове фінансування (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Основні напрямки використання коштів від реалізації програми «Місто активних громадян» у Миргородській міській раді

Основні напрямки	Їх характеристика
Благоустрій вулиць міста та зон відпочинку	Встановлення освітлення, обмежувачів руху, майданчиків для встановлення контейнерів; організація місць для вигулу собак, пішохідних доріжок, зон відпочинку, благоустрій будинків
Організація дозвілля (за умови дотримання безпеки громадськості)	Проведення спортивно-масових заходів, змагань, концертів, ювілеїв, організація ігрових кімнат для дітей, культурно-мистецьких заходів, підтримка творчої та талановитої молоді
Розвиток велоінфраструктури	Встановлення велопарковок, нанесення дорожньої розмітки з метою безпечного велоруку тощо
Покращення екологічної ситуації у місті	Озеленення території громади, встановлення сортувальних сміттєвих баків облаштування, годівничок для птахів, шпаківень тощо
Розбудова, збереження та відновлення історично-культурної спадщини	Ремонт та реставрація пам'яток архітектури, встановлення інформаційних таблиць тощо
Інші суспільно-корисні соціальні проєкти	Зміцнення соціальної єдності, сприяння розвитку молоді громади, формування в неї лідерських якостей, підвищення позиції активних громадян, зміцнення зв'язків між волонтерами, адміністрацією міста, громадськістю та іншими учасниками соціальних проєктів

Максимальна сума грантових коштів складає 30 тис. грн. Розглянемо основні напрямки використання коштів у Миргородській міській раді від реалізації програми «Місто активних громадян» Члени конкурсної комісії програми «МАГ» – представники об'єднань громадян, громадської ради, депутатських комісій та основних відділів міської ради, інспектори сектору по роботі з органами самоорганізації населення [24]. Кількість членів ініціативної групи проекту має становити не більше 20 осіб, окрім її автора.

Загальний обсяг коштів співфінансування ініціативною групою складає 15 % від загальної вартості проекту. Відібрані членами конкурсної комісії проекти мають право реалізовуватись лише на території громади.

На офіційному порталі Миргородської міської ради «Smart City» при відкритті вкладки «Запис в дитячий садочок» здійснюється автоматичне підключення Веб-порталу Електронної реєстрації в заклади дошкільної освіти [44]. На порталі наводиться покрокова інструкція по реєстрації дитини до дитячого садочку України. Вона складається з 8 основних етапів (рис. 2.6).

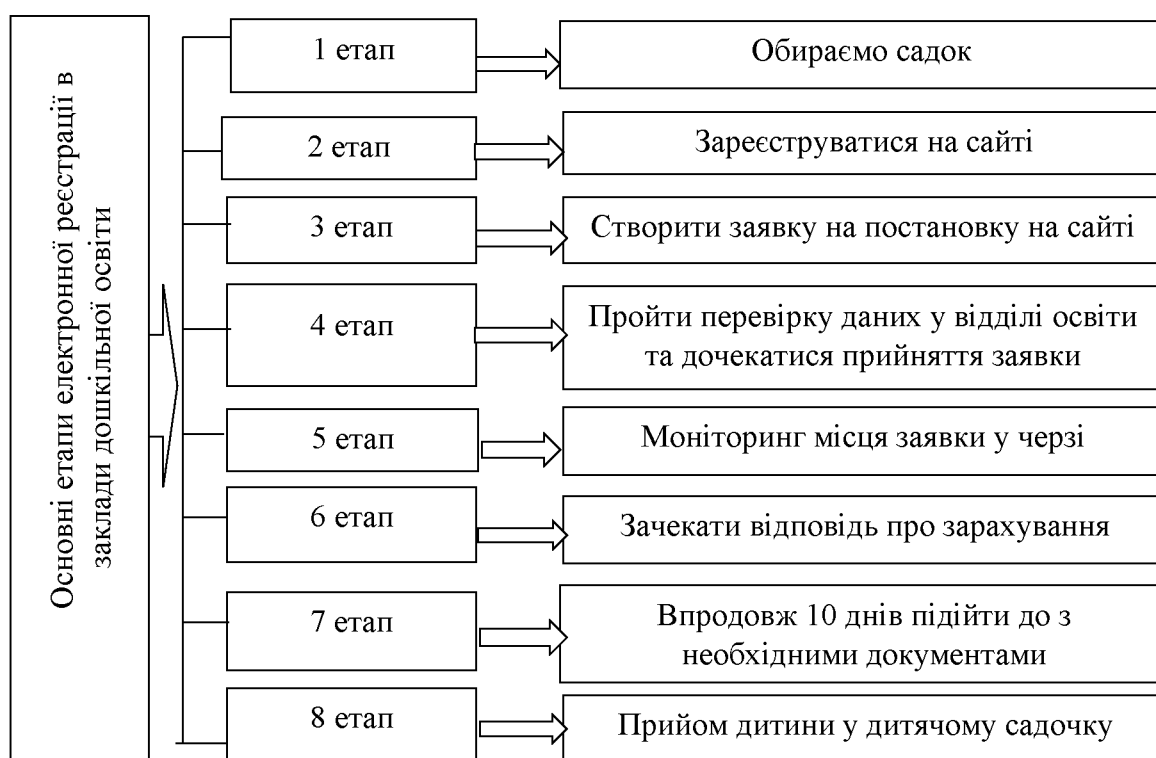

Рис. 2.6. Основні етапи електронної реєстрації в заклади дошкільної освіти України, 2024 р. [12]

Основною метою електронного сервісу «Запис в дитячий садочок» – створення рівних умов для забезпечення реалізації права дитини на дошкільну освіту[12]. Це рішення забезпечує єдиний підхід до електронної реєстрації дітей у дошкільні навчальні заклади всієї України. Систему електронного сервісу розроблено з метою уникнення будь-яких втручань сторонніх осіб.

Аналіз проведеного дослідження дає змогу визначити рівень інформаційної відкритості взаємодії Миргородської місцевої влади з громадськістю, його сервісного забезпечення як високий. На офіційному веб-сайті ради є вся необхідна інформація щодо залучення громадськості до процесу управління. Проте, варто зазначити, що вона має певні недоліки.

Отже, Миргородська міська рада з метою реалізації принципів прозорості та відкритості при співпраці з громадськістю використовує платформу «Smart City» зі значною кількістю онлайн-сервісів: «ЦНАП», «Відкрите місто», «Портал Myrhorod Business Lab», «Вебпортал Є-Data», «Запис в дитячий садок», «Запис до сімейного лікаря», «Транспорт онлайн», «Релокація бізнесу» та інші.

Висновки до розділу 2

1. З'ясовано, що Миргородська міська рада – це орган місцевого самоврядування Миргородського району Полтавської області, що представляє Миргородську територіальну громаду та виконує від її імені та в її інтересах повноваження місцевого самоврядування. Охарактеризовані основні принципи в діяльності Миргородської міської ради: співробітництво та взаємодопомога, ефективність, сталість, екологічність, системність, відкритість, громадська участь. Всі вони в цілому забезпечують ефективне виконання основних компетенцій досліджуваного органу місцевого самоврядування.

2. Доведено відкритий та гласний характер пленарних засідань в Миргородській міській раді. Згідно Регламенту роботи міської ради це

забезпечує присутність усіх члени міської громади, за умови, що вони під час засідання не мають права порушувати встановленого порядку. Право виступу мають присутні на пленарному засіданні ради громадяни, за умови, якщо за це проголосувало більше половини присутніх на сесії депутатів.

3. Визначені відповідальні особи по забезпеченню доступу громадськості до публічної інформації Миргородської міської ради: начальник відділу організаційної та інформаційної роботи, керівники відповідних управлінь, відділів та служб міської ради, які володіють даною інформацією, начальник відділу муніципальних ініціатив, інвестицій та енергоменеджменту.

4. Проаналізовані основні канали практичної реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності Миргородської міської ради: Громадська рада, місцеві ініціативи, громадські слухання, участь в громадському бюджеті, зокрема ефективна комунікація на кожному його етапі, онлайн трансляції засідань міської ради, запит на інформацію, єдина система електронних публічних закупівель (ProZorro) та інші.

5. Визначено основну мету участі миргородців у громадських слуханнях – громадський контроль за роботою депутатів Миргородської міської ради та посадових осіб органів місцевого самоврядування, широке обговорення життєво важливих проблем міста. Розкриті основні умови участі в громадських слуханнях в умовах воєнного стану.

6. Обґрунтований високий рівень інформаційної відкритості взаємодії Миргородської міської ради з громадськістю та його сервісного забезпечення. На офіційному веб-сайті ради міститься та постійно оновлюється інформація про можливі шляхи залучення громадськості до управління.

Встановлено, що на офіційному веб-сайті Миргородської міської ради функціонує платформа «Smart City», яка на сьогоднішній день налічує 18 онлайн-сервісів. Основні з них: «ЦНАП», «Business Lab Миргород», «Записи в дитячий садок», «Запис до сімейного лікаря», «Релокація бізнесу», «Бюджет громади», «Транспорт онлайн», «Моя школа», «Відкрите місто», «Як відкрити бізнес», «Консультації з громадськістю». Це свідчить про ефективне

впровадження електронної демократії в досліджуваному органі місцевого самоврядування.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1. Удосконалення сервісного забезпечення в діяльності органу місцевого самоврядування

Глобальною тенденцією розвитку суспільства є його трансформація в суспільство інформації та знань. У його центрі постає людина з широким колом потреб. Україна, незважаючи на військовий стан, не стоїть осторонь та продовжує реалізацію політики цього процесу [11]. Зокрема, проводиться розбудова інформаційного забезпечення діяльності органів влади.

Впровадження електронного урядування в Україні слід розглядати в контексті адміністративної реформи, оскільки воно є її невід'ємною частиною. Його мета – надавати державні та адміністративні послуги онлайн. Окрім цього, електронне урядування сприяє реалізації принципів відкритості та прозорості органів влади (рис. 3.1)

Е-сервіси – це послуги, які надаються за допомогою електронних засобів та спеціальних платформ. Простіше, це ті послуги, які громадянська має змогу отримати онлайн, використовуючи наприклад для цього смартфони. Такі електронні сервіси ще носять назву «держава в смартфоні».

В зв'язку з продовженням військових дій в Україні ситуація з успішною реалізацією таких сервісів досить складна. У 2018 році ООН порахувала, що Україна за індексом «e-participation» посіла лише 82 місце у світі [38]. Незважаючи на те, що в європейських країнах більшість послуг отримується через Інтернет, у нашій країні і надалі продовжують існувати книги бухгалтерського обліку, паперові довідки від лікаря тощо.

Міністерство цифрової трансформації України запевняє, що така ситуація в країні тимчасова і поступово покращується. Міністерство планує

підвищити рівень «діджиталізації» в країні до 2028 року. За їх прогнозами, 100 % публічних послуг в країні мають бути доступними онлайн, а 95 % селищ, міст, парків та вагонів метро будуть мати безперебійний доступ до швидкісного інтернету [38].

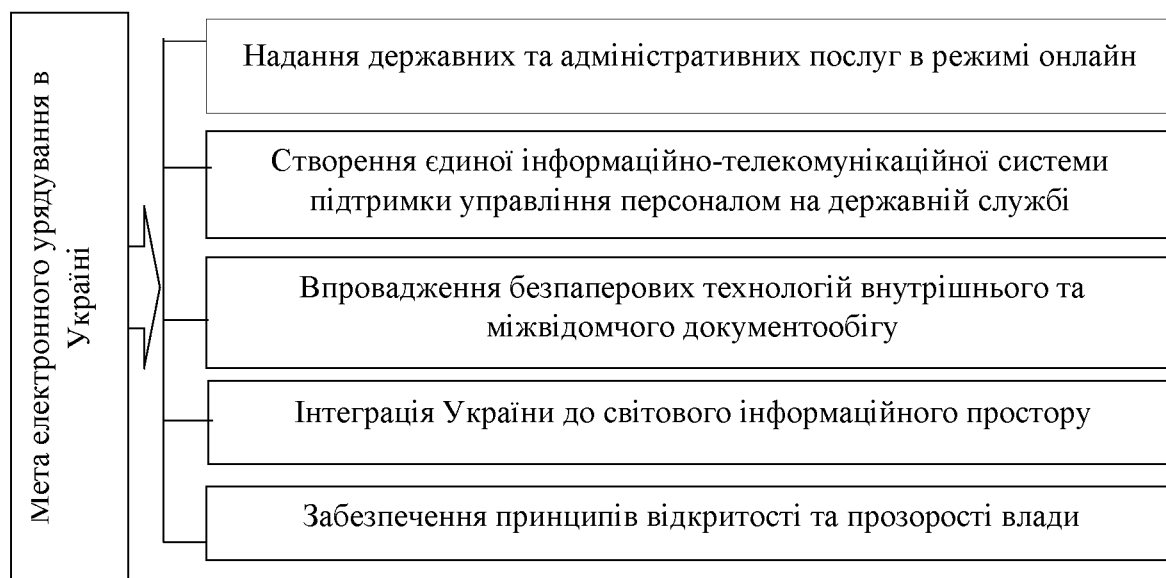

Рис. 3.1. Мета електронного урядування в Україні

Джерело: сформовано автором на основні [11]

Починаючи з 2014 року в Україні триває процес децентралізації. З 2015 року в країні почали створюватися територіальні громади. Реформа дозволяла великим містам, обласним центрам згуртувати навколо себе сусідні ради. У 2020 році до Миргородської міської ради добровільно доєдналися сільські, селищні та міські громади. На сьогоднішній день, їх загальна кількість складає сімнадцять. Таким чином, у 2020 році в Миргородському районі Полтавської області утворилась нова адміністративна одиниця – Миргородська міська територіальна громада.

Нами проведено моніторинг офіційних веб-сайтів усіх територіальних громад Миргородського району за наступними показниками: тип громади (міська, селищна, сільська), кількість населених пунктів, площа територіальної громади та кількість населення. Всі 17 громад Миргородської територіальної громади створені у 2020 р. Результати моніторингу занесені в таблицю

(табл. 3.1).

Аналіз даних табл. 3.1 свідчить, що до складу Миргородського району входить 17 територіальних громад, зокрема: 4 міських, 5 селищних та 8 сільських. Найбільша частка у структурі громад за їх типом приходить на сільські – 8 од. або 47,0 %, найменшу міські – 4 од. або 23,5 % (Заводська, Гадяцька, Лохвицька та Миргородська).

Таблиця 3.1

**Характеристика територіальних громад Миргородського району
Полтавської області, 2024 р.**

Назва територіальної громади	Тип громади	Кількість населених пунктів, од.	Площа територіальної громади, км ²	Кількість населення, осіб
Великобагачанська	селищна	29	415,7	11149
Великобудищанська	сільська	20	396	7016
Краснолуцька	сільська	19	244	4067
Великосорочинська	сільська	21	408,3	7256
Заводська	міська	11	200	11324
Сергіївська	сільська	13	168,1	2720
Гадяцька	міська	21	205	26975
Петрівсько-Роменська	сільська	10	209,7	4204
Лохвицька	міська	50	819,5	22187
Гоголівська	селищна	10	189,1	5404
Білоцерківська	сільська	29	313,2	5278
Комишнянська	селищна	38	522,4	8333
Лютенська	сільська	12	374,3	5152
Шишацька	селищна	75	754,7	18468
Ромоданівська	селищна	7	88,6	4904
Миргородська	міська	27	632,1	49595
Сенчанська	сільська	23	354,8	7696

Влада в громадах Миргородського району має взаємодіяти зі своєю громадськістю на всіх етапах реалізації місцевої політики, від етапу формування порядку денного політики, до кінцевого етапу – моніторингу і контролю (рис. 3.2).

У зв'язку з цим визначимо рівень забезпеченості електронними сервісами територіальних громади Миргородського району за основними етапами реалізації місцевої політики. При цьому, за основну факторну ознаку

візьмемо розмір територіальної громади за кількістю населення.

При групуванні територіальних громад Миргородського району за кількістю населення, яка варіює від 2720 до 49595 осіб, розглянуто рівні інтервали. Чотири територіальні громади району з сімнадцяти, увійшли до I групи з кількістю населення від 2720 осіб до 4904 осіб, три – до II групи (від 7016 до 8333 осіб). Таким чином, питома вага громад Миргородського району невеликого розміру (від 2720 до 87333 осіб) складає 7 одиниць або 41,1 %.

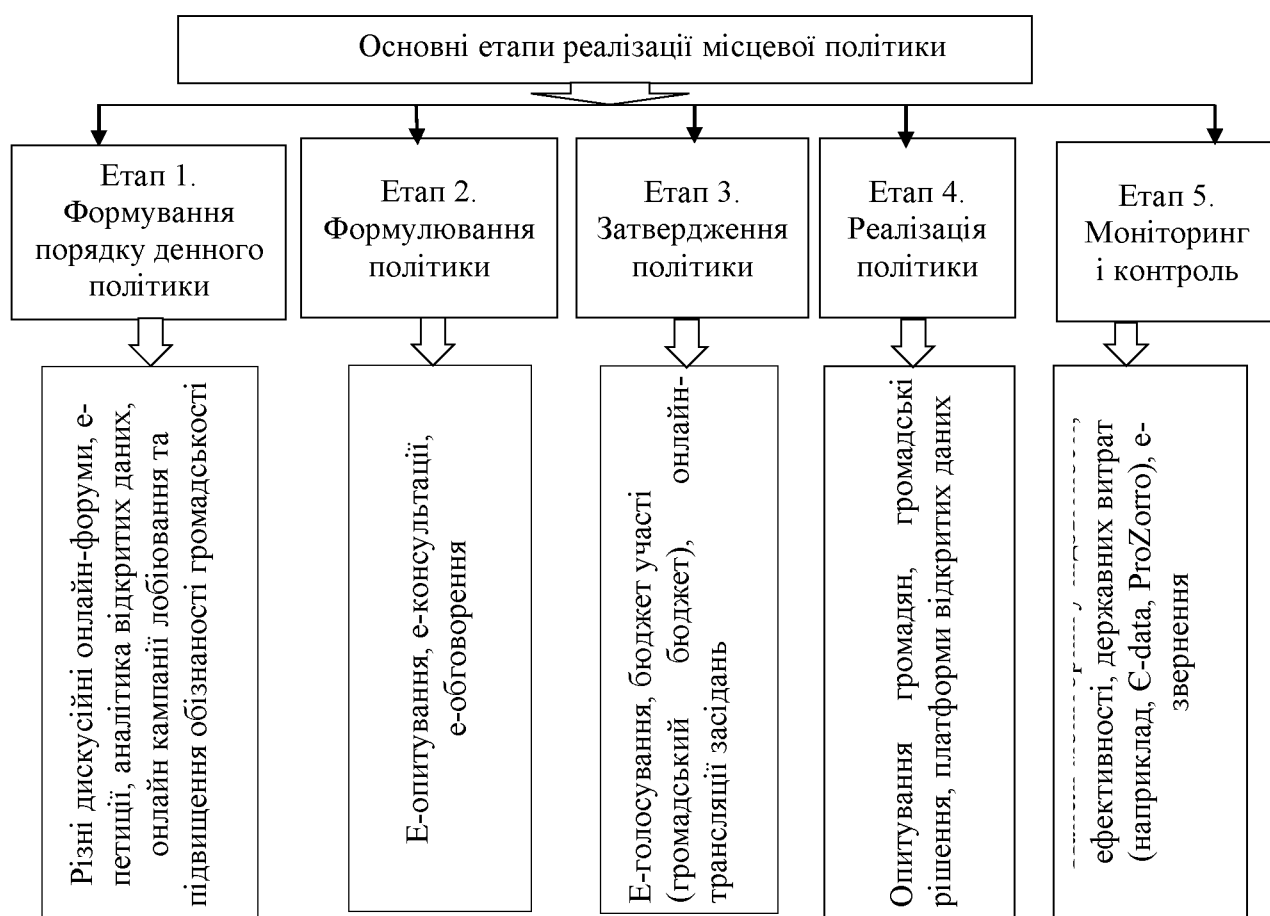

Рис. 3.2. Інструменти е-демократії у відповідності до основних етапів реалізації місцевої політики

Дослідження по Миргородській міській територіальній громаді проведемо окремо, оскільки кількість населення в громаді перевищує інші громади району в 18 разів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Результати моніторингу наявності електронних сервісів на офіційних веб-сайтах територіальних громад Миргородського району Полтавської області станом на 1.10.2024 р.

Основні етапи формування та реалізації місцевої політики / електронні сервіси	Групи територіальних громад за кількістю населення, осіб					Миргородська територіальна громада міська (49595 осіб)	Всього	Частка територіальних громад з е-сервісом, %
	2720-4904	5152-5404	7016-8333	11149-18468	22187-26975			
	I	II	III	IV	V			
Кількість громад	4	3	4	3	2	1	17	x
З них створені в 2020 рр.	4	3	4	3	2	1	17	x
Етап 1. Формування порядку денного політики								
Система електронних петицій	2	2	4	3	2	1	14	17,1
Етап 2. Формулювання політики								
Електронний опитувальник	2	-	-	-	-	1	3	3,6
Електронні консультації	2	1	2	2	2	1	10	12,2
Етап 3. Затвердження політики								
Громадський бюджет	4	2	4	3	2	1	16	19,5
Он-лайн трансляція сесій, виконкомів	2	-	1	-	-	1	4	4,9
Етап 4. Реалізація політики								
Електронна черга в ДНЗ	1	1	1	-	-	1	4	4,9
Відкритий бюджет	-	-	-	-	1	-	1	1,2
Е-черга ЦНАП	-	-	1	-	-	1	2	2,4
Е-довідник закладів	-	-	-	-	-	-	-	-
Карта велосипедної інфраструктури	-	-	-	-	-	-	-	-
Етап 5. Моніторинг і контроль								
Портал «Відкрите місто»	-	-	-	-	-	1	1	1,2
Зворотній зв'язок / звернення	2	2	1	-	-	1	6	7,3
Запит на інформацію	-	1	1	1	-	1	4	4,9
Звернення до посадовця	-	1	1	1	-	-	3	3,6
Гаряча лінія	-	-	-	1	-	-	1	1,2
Єдина система електронних публічних закупівель (ProZorro)	3	3	3	3	2	1	15	18,3
Повідомлення про корупцію	-	-	-	-	-	-	-	-
Е-data витрати	-	-	-	-	-	1	1	1,2
Всього е-сервісів	19	13	17	16	9	12	84	x
Кількість е-сервісів на 1 громаду	4,7	4,3	5,6	5,6	4,5	7	4,9	x

Моніторинг практики використання електронних сервісів у діяльності територіальних громад Миргородського району засвідчив, що найбільшу їх

кількість використовують на таких етапах реалізації місцевої політики: затвердження політики (16 од.), моніторингу і контролю (15 од.) та формування порядку денного політики (14 од.).

В практиці місцевого самоврядування Миргородського району Полтавської області у діяльності територіальних громад на етапі «Реалізація місцевої політики» задіяна мала кількість таких електронних сервісів: «Відкритий бюджет», «Е-черга в ЦНАП», «Електронна черга в дитячий садочок».

Визначимо лідерів за спектром е-послуг в кожній з досліджуваних нами 5 груп. У першій групі, до якої увійшли Краснолуцька, Сергіївська, Петрівсько-Роменська сільські ради та Ромоданівська селищна рада, лідером за спектром послуг є Сергіївська сільська рада. Із 18 е-сервісів, які пропонуються органами місцевого самоврядування цієї групи, 8 сервісів надаються саме в цій сільській раді.

До II групи було включено 3 громади (Гоголівську селищну раду, Білоцерківську та Лютенську сільські ради). Їх детальний аналіз дозволив визначити Лютенську сільську раду як лідера цієї групи, яка надає 6 із 12 е-сервісів, які пропонуються територіальними громадами цієї групи, тобто 50 %.

Громадськість III групи, до якої увійшли Великобудищанська, Великосорочинська, Сенчанська сільські ради та Комишнянська селищна рада, можуть скористатися системою електронних петицій, електронним опитувальником, електронними консультаціями, запитом на інформацію. Всі досліджувані територіальні громади цієї групи користуються Єдиною системою електронних публічних закупівель (ProZorro). Лідером за спектром е-послуг у цій групі є Сенчанська сільська рада.

До IV групи включено лише три громади (Великобагачанська та Шишацька селищні ради та Заводська міська рада). У зв'язку з тим, що до цієї групи входять селищні та міська ради, середня кількість е-сервісів на одну громаду є однією з найбільших – 5. Спектр їх сервісів різноманітний:

звернення до посадовця, електронні консультації, запит на інформацію, е-черга ЦНАП. Лідер спектру е-послуг цієї групи є Заводська міська рада, яка надає 7 із 16 е-сервісів (електронні петиції, електронні консультації, громадський бюджет, е-черга ЦНАП, зворотній зв'язок, гаряча лінія та система електронних публічних закупівель ProZorro).

Визначені найбільш поширені інструменти реалізації місцевої політики територіальних громадах Миргородського району Полтавської області: «Громадський бюджет» (94,1 %), «Єдина система електронних публічних закупівель (ProZorro)» (88,2 %) та «Електронні консультації» (52,9 %).

Миргородська територіальна громада міська пропонує широкий спектр е-сервісів: «Система електронних петицій», «Електронний опитувальник», е-сервіс «Бюджет участі», «Онлайн трансляції сесій», «Зворотній зв'язок», «Запит на інформацію», «Електронна черга в ДНЗ», портал «Відкрите місто», «E-data».

Сервіс «Відкритий бюджет» використовується лише у Заводській міській раді із 17 досліджуваних нами територіальних громад Миргородського району. Сервіс «Електронні консультації» використовує лише 5 частина органів місцевого самоврядування. Скористатися е-сервісом «Черга в дитячий садочок» можна громадськості Великобудищанської сільської ради, Гоголівської селищної ради та Миргородської міської ради е-сервісом «Відкритий бюджет» Гадацької міської ради, «E-data» та порталом «Відкрите місто» Миргородської міської ради. У жодній із територіальних громад району не використовуються такі е-сервіси як: «Е-довідник закладів», «Карта велосипедної інфраструктури» та «Повідомлення про корупцію» тощо.

Отже, застосування е-сервісів в діяльності органів місцевого самоврядування, при взаєминах з суспільством, являється новою концепцією державного управління. Їх значення, як складової народовладдя, посилюється в умовах військового стану в Україні. Ефективне їх використання сприяє реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування, шляхом включення громадськості у вирішення питань

місцевого значення; можливість контактувати з місцевими органами через цифрові платформи.

3.2. Перспективні цифрові технології в діяльності органів місцевого самоврядування

У сучасному прогресивному світі використання цифрових технологій є обов'язковою складовою, як на роботі, так і в повсякденному житті. Зокрема, це стосується органів публічної влади. Впроваджуючи цифрові технології поступово у діяльність територіальних громад, навіть в умовах продовження воєнних дій на території країни, їх керівництво зможуть задовольняти найгостріші її проблеми. Окрім цього, використання таких технологій сприятиме визначенню майбутніх цілей розвитку громад.

На основі проведеного нами розподілу основних онлайн-сервісів платформи «Smart Sity» Миргородської міської ради з метою реалізації принципів прозорості та відкритості (табл. 2.5) визначимо рівень забезпеченості електронними сервісами територіальних громади Миргородського району у відповідності до реалізації цих принципів (табл. 3.3).

Аналіз табл. 3.3 свідчить, що більша частина електронних сервісів, що використовуються у територіальних громадах Миргородського району сприяють реалізації принципу прозорості. Зокрема, визначені найпопулярніші сервіси дотримання цього принципу у територіальних громадах досліджуваного району: «Бюджет громади» (використовується у 13 громадах із 17, тобто 76,5 %) та «Місцеві петиції» як засіб взаємодії з громадськістю застосовуються у 12 громадах або 70,6 %.

Записатися до сімейного лікаря через офіційний веб-сайт органу місцевого самоврядування зможуть лише громадяни Миргородської міської ради. Інші громади району не використовують цей сервіс.

Відеосервіс «Онлайн трансляції засідань» використовується у 2 міських територіальних громадах району: Заводській та Миргородській.

Таблиця 3.3

Рекомендований базовий пакет онлайн-сервісів забезпечення принципів прозорості та відкритості за результатами моніторингу їх наявності у територіальних громадах Миргородського району, 2025 р.

Онлайн-сервіси реалізації принципів прозорості та відкритості	Групи територіальних громад за кількістю населення, осіб					Миргородська територіальна громада міська (49595 осіб)	Всього	Частка територіальних громад з е-сервісом, %	Рекомендований базовий пакет онлайн-сервісів
	2720-4904	5152-5404	7016-8333	11149-18468	22187-26975				
	I	II	III	IV	V				
Кількість громад	4	3	4	3	2	1	17	х	х
З них створені в 2020 рр.	4	3	4	3	2	1	17	х	х
<i>Принципи прозорості</i>									
Бюджет громади	2	3	2	3	2	1	13	21,0	+
Запис до дитячого садочку	1	1	1	-	-	1	4	6,4	-
Запис до сімейного лікаря	-	-	-	-	-	1	1	1,6	+
Місцеві петиції	3	3	3	1	1	1	12	19,3	+
Є-дата	2	-	1	-	-	1	4	6,4	+
Онлайн трансляції засідань	-	-	-	1	-	1	2	3,2	+
<i>Принципи відкритості</i>									
Моя школа	-	-	-	-	-	1	1	1,6	+
Відкрите місто	-	-	-	-	1	1	2	3,2	-
Транспорт онлайн	-	-	-	-	-	1	1	1,6	-
Консультації громадськістю ³	2	3	2	2	2	1	12	19,3	+
Відкриті дані	2	2	3	1	1	1	10	16,1	+
Релокація бізнесу	-	-	-	-	-	1	1	1,6	+
Як відкрити бізнес	-	-	-	-	-	1	1	1,6	+
Всього е-сервісів	12	18	12	8	7	13	62	х	х
Кількість е-сервісів на 1 громаду	4	6	4	2,7	3,5	13	3,6	х	10

Найпопулярніші сервіси дотримання принципів відкритості у територіальних громадах Миргородського району це: «Консультації з громадськістю» та «Відкриті дані». Ці інструменти взаємодії з

громадськістю використовуються у 12 громадах району, тобто 70,6 % від загальної кількості громад.

На основі моніторингу наявних цифрових сервісів в Миргородській міській раді, як цифровому лідеру серед територіальних громадах Миргородського району сформуємо базовий пакет цифрових послуг. Він включатиме наступні сервіси з метою дотримання принципів прозорості: «Бюджет громади», «Місцеві петиції», «E-data. «Онлайн трансляції засідань», «Запис до сімейного лікаря». Реалізації принципу відкритості у громадах сприятимуть такі е-сервіси: «Консультації з громадськістю», «Відкриті дані», «Релокація бізнесу» та інші.

Кабінетом міністрів України від 22 червня 2023 року прийнята постанова щодо функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада» [46]. Це інноваційна платформа розвитку цифрових технологій в Україні з метою рішень для громад. Веб-портал дозволяє громадянам швидко та ефективно вирішувати низку питань онлайн, не відвідуючи при цьому державних установ.

Платформа «Дія. Цифрова громада» реалізовано завдяки підтримці Програми EGAP, що виконується Фондом Східна Європа та фінансується Швейцарією [45]. Власником веб-порталу та виключних майнових прав інтелектуальної власності на його програмне забезпечення є держава в особі Мінцифри, технічним адміністратором – державне підприємство «ДІА» [21].

Веб-портал містить базу знань для відповідальних за цифровізацію у всіх органах місцевої влади. Окрім цього, на порталі розміщені рекомендації щодо впровадження цифрових інструментів, плану цифрової трансформації, алгоритмів та нормативно-правових документів з метою ефективного впровадження цифровізації.

Веб-портал «Діяльність. Цифрова спільнота» містить першу пілотну оцінку за результатами самооцінки органів місцевого самоврядування – Індекс цифрової трансформації територіальних громад України. Даний показник є

інструментом для вимірювання та моніторингу поточного рівня цифровізації в органах місцевого самоврядування.

Пропонуємо Миргородській територіальній громаді, як цифровому лідеру серед громад Миргородського району, використовувати національний вебпортал «Дія. Цифрова громада», зосереджений на цифровому розвитку, цифровій трансформації та цифровізації на місцевому та регіональному рівнях [21].

На рис. 3.3 наведена структура запропонованої платформи «Дія. Цифрова громада».

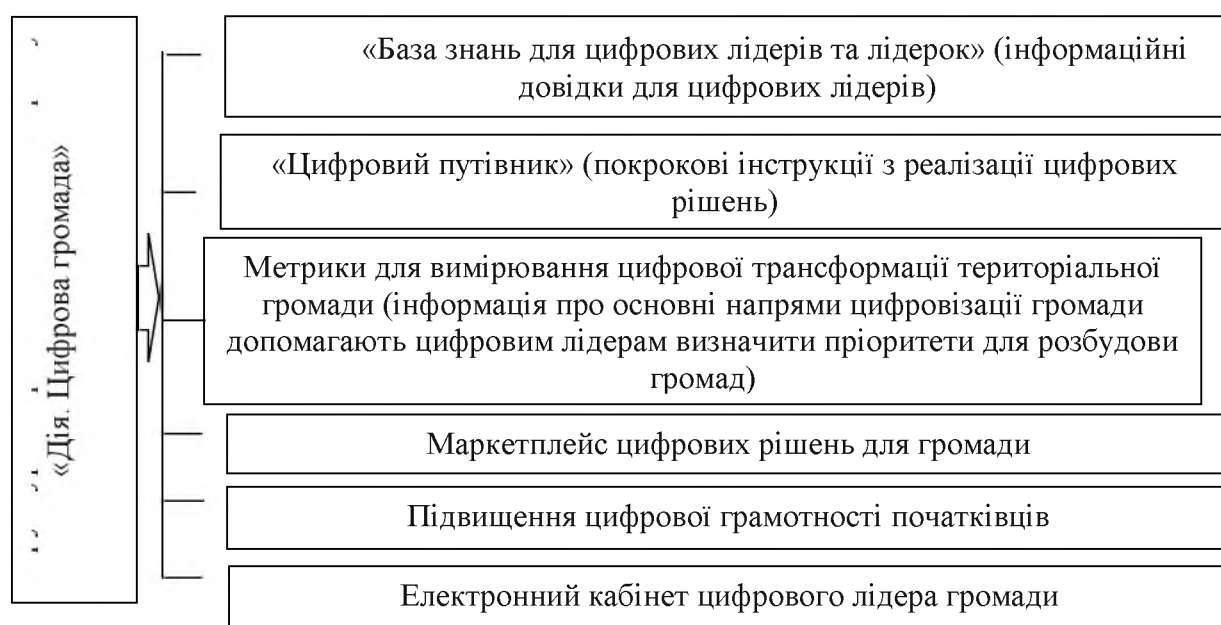

Рис. 3.3 Структура запропонованого до впровадження в Миргородській міській раді веб-порталу «Дія. Цифрова громада»

Джерело: сформовано автором на основі [21]

Реєстрація на вебпорталі цифровим лідерам Миргородської територіальної громади передбачає ідентифікацію КЕП (кваліфікованим електронним підписом) та прикріплення сканованих копій документів, що підтверджують статус цифрового лідера громади, а саме: наказ або розпорядження про призначення на посаду із зазначенням повноважень

відповідальної посадової особи із цифрового розвитку; розпорядження про розподіл обов'язків (для заступника голови територіальної громади з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, положення про структурний підрозділ безпосередньо для керівника структурного підрозділу), посадова інструкція працівника структурного підрозділу. Під час процесу реєстрації на вебпорталі лідерів Миргородської територіальної громади всі документи мають бути прикріплені одним файлом, що полегшить та пришвидшить верифікацію.

Ефективна реалізація вебпорталу «Дія. Цифрова громада» у Миргородській міській раді матиме перевагу як для її цифрових лідерів так і громади в цілому. Зокрема, використання цього сервісу сприятиме реалізації принципу прозорості в діяльності громади, адже більшість процесів ухвалення рішень місцевої політики відбуватиметься прозоро. У свою чергу, це запобігатиме корупційним ризикам, сприятиме підвищенню рівня довіри громадян до місцевої влади та рівня їхнього життя в цілому.

Використання запропонованої платформи цифровими лідерами Миргородської територіальної громади забезпечить їм можливість аналізувати сильні та слабкі сторони громад, пропонувати ефективні напрями підвищення ефективності їх діяльності, комунікувати з іншими користувачами вебпорталу, зокрема цифровими лідерами інших громад. Інші переваги від використання вебпорталу «Дія. Цифрова громада» для лідерів громади розглянуто на рис. 3.4.

Отже, ефективне використання платформи «Дія. Цифрова громада» в Миргородській міській громаді буде стратегічно важливим рішенням, ефективна реалізація якого матиме багато переваг, зокрема її цифровим лідерам.

Окрім цієї платформи, пропонуємо Миргородській міській раді скористатися досвід Тернопільської міської ради, в якій впроваджено новий цифровий сервіс для отримання послуг – «e-Тернопіль. Портал мешканця» [29]. Новий сервісний портал дозволяє мешканцям Тернопільської громади з

легкістю ним користуватися, замовляти необхідні послуги онлайн. Перевагами цього сервісу є те, що відвідувати органи влади особисто не потрібно. Відповідь на подані громадськістю на порталі заявки можна отримати через персональний кабінет. Це сприяє підвищенню рівня взаємодії з органом влади.

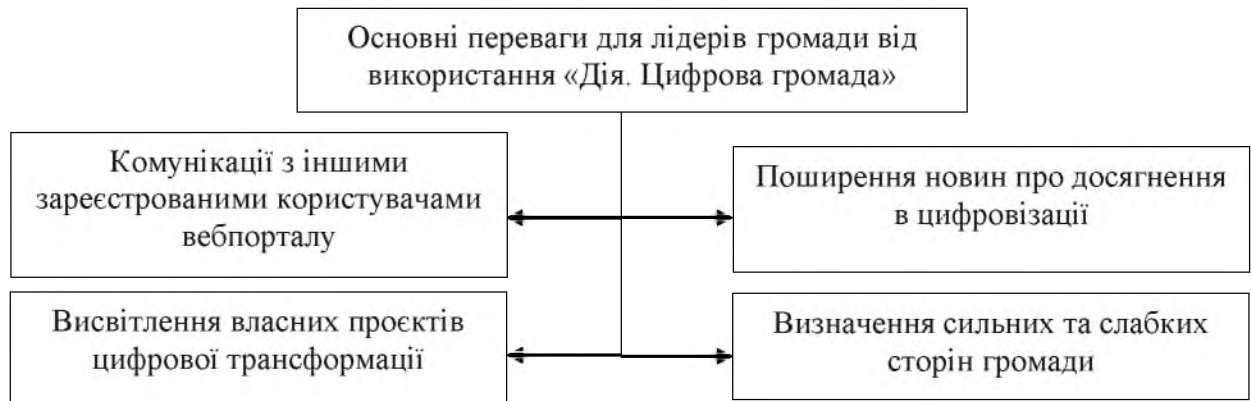

Рис. 3.4. Основні переваги для лідерів Миргородської територіальної громади від використання вебпорталу «Дія. Цифрова громада», 2025 р.

Пропонуємо Миргородській міській раді в межах платформи «Smart City» створити окремий цифровий сервіс під назвою «е-Миргород». Портал мешканця». Портал мешканця – це електронний ресурс, на якому мешканці Миргорода зможуть користуватися основними онлайн-сервісами, які пропонує міська рада. Ідентифікація ресурсу здійснюється через електронну пошту, КЕП чи Bank ID (рис. 3.5). Запропонований цифровий портал «е-Миргород». Портал мешканця» матиме наступні розділи: «Послуги», «Е-приймальна», «Е-демократія».

Окрім запропонованих цифрових порталів «Дія. Цифрова громада» та «е-Миргород. Портал мешканця» можливими цифровими сервісами в роботі Миргородської міської ради можуть бути наступні платформи: чат-бот «СВОЇ», «Мобільні вказівки» та розумний кол-центр «IVR» (табл. 3.3).

Основне призначення чат-боту «СВОЇ» – підвищення рівня взаємодії громадськості із місцевою владою. Чат-бот має просту функціональність, яка забезпечує ефективне впровадження навіть літніми людьми [26].

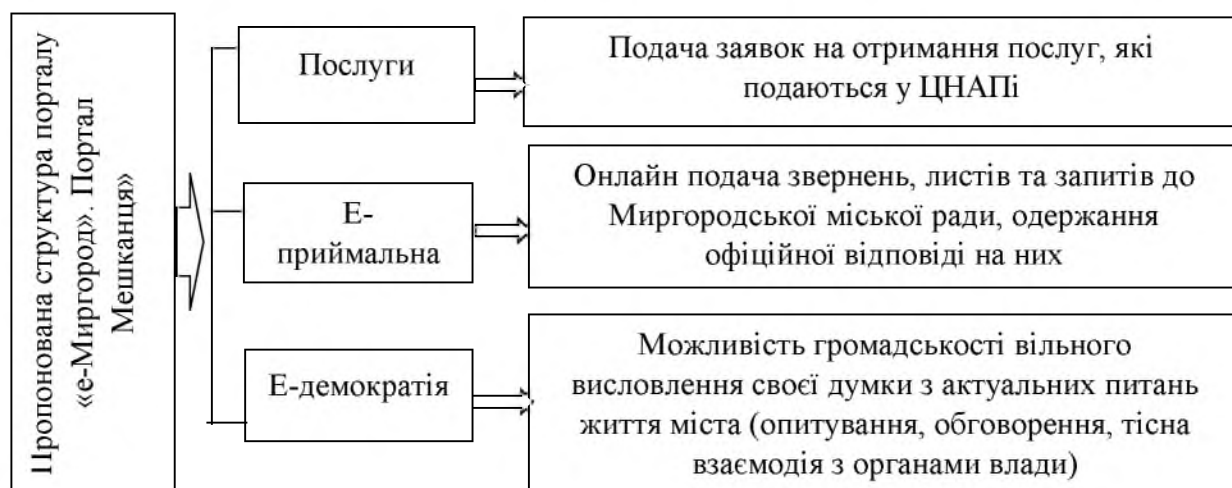

Рис. 3.5. Пропонована структура цифрового порталу «е-Миргород». Портал мешканця», 2025 р.

Головна умова використання чат-боту «СВОЇ» – уміння користуватися смартфоном. Наразі чат-бот доступний у двох месенджерах.

Таблиця 3.3

Запропоновані цифрові сервіси в Миргородській міській раді, їх характеристика та основні переваги для громадськості, 2025 р.

Назва онлайн-сервісу	Його основні характеристики	Основні переваги для громадськості
Чат-бот «СВОЇ»	З метою успішної взаємодії місцевої влади з громадянами охоплює муніципальний чат-бот та конструктор сайтів для громад	Використання чат-боту дозволяє громадськості створювати зручні та зрозумілі сайти, мешканцям громади отримувати інформацію про можливі публічні послуги, підписувати петиції чи голосувати за проекти громадського бюджету.
Мобільні валізки	Програмне забезпечення, завдяки якому адміністратори ЦНАП зможуть надавати виїзді послуги	Доступність державних сервісів для людей похилого віку, осіб із інвалідністю, і тих, хто перебуває на лікуванні.
IVR (розумний кол-центр)	Інструмент взаємодії з громадськістю, має вигляд голосового меню	Громадськість зможе просто та легко дізнаватися необхідну інформацію щодо основних адміністративних послуг у режимі голосового меню.

Джерело: сформовано автором на основі [26]

Розумний кол-центр (IVR) – це новітня цифрова платформа, завдяки якій у режимі голосового меню громадськість має змогу одержати необхідну

інформацію щодо адміністративних послуг [49]. В Україні даним сервісом користується 18 територіальних громад. Запропонована система є автоматизованою. Завдяки цьому матиме ряд переваг для Миргородської міської територіальної громади: оптимізація опрацьованих звернень, заощадження значної кількості людино-годин та інші.

Отже, в умовах продовження воєнних дій на території України існують певні проблеми, які заважають успішній реалізації принципів прозорості та відкритості в органах місцевого самоврядування. Зокрема, це недостатня кількість цифрових сервісів. Запропоновані нами цифрові сервіси в Миргородській міській територіальній громаді нададуть їй громадянам вільний доступ до необхідної інформації, можливість приймати активну участь у публічних заходах, отримувати необхідні адміністративні послуги онлайн тощо.

Висновки до розділу 3

1. Проведено моніторинг наявності онлайн-сервісів територіальних громадах Миргородського району Полтавської області за основними етапами реалізації місцевої політики та принципами забезпечення прозорості та відкритості. Результати моніторингу засвідчили, що найбільшу кількість онлайн-сервісів в громадах Миргородського району використовують на таких етапах реалізації місцевої політики як затвердження політики (16 од.), моніторинг і контроль (15 од.) та формування порядку денного політики (14 од.).

2. В результаті проведеного моніторингу наявності онлайн-сервісів, що забезпечують реалізацію принципів прозорості та відкритості в діяльності територіальних громад Миргородського району, сформовано базовий пакет цифрових послуг для громад району. Він включатиме наступні сервіси з метою дотримання принципів прозорості: «Бюджет громади», «Місцеві

петиції», «E-data. «Онлайн трансляції засідань», «Запис до сімейного лікаря». Реалізації принципу відкритості у громадах сприятимуть такі е-сервіси: «Консультації з громадськістю», «Відкриті дані», «Релокація бізнесу».

3. Миргородській територіальній громаді, як цифровому лідеру серед громад Миргородського району, запропоновано використовувати національний вебпортал «Дія. Цифрова громада». Платформа спрямована на цифровий розвиток, цифрову трансформацію і цифровізацію на місцевому та регіональному рівнях. Визначена його структура: «База знань для цифрових лідерів громади», «Цифровий мандрівник», «Маркетплейс цифрових рішень для громади», «Підвищення цифрової грамотності початківців» та інші.

4. Обґрунтовані основні переваги від використання вебпорталу «Дія. Цифрова громада» в Миргородській міській раді для громади в цілому та її цифрових лідерів: комунікації з іншими зареєстрованими користувачами вебпорталу, висвітлення власних проєктів, поширення актуальних новин про досягнення в цифровізації та інші.

5. Запропоновано Миргородській міській раді в межах платформи «Smart Sity» створити окремий цифровий сервіс під назвою «e-Миргород». Портал мешканця». Це електронний ресурс, на якому мешканці Миргорода зможуть користуватися основними онлайн-сервісами, які пропонує міська рада. Цифровий портал «e-Миргород». Портал мешканця» матиме наступні розділи: «Послуги», «E-приймальна», «E-демократія», визначені основні їх функції.

6. Визначені додаткові цифрові сервіси, які сприятимуть підвищенню рівня взаємодії Миргородської міської ради з громадськістю: чат-бот «СВОЇ», «Мобільні вказівки» та розумний кол-центр IVR. В дослідженні визначені їх основні характеристики та сформовані переваги для громадськості та громади в цілому.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретико-практичне обґрунтування напрямів удосконалення принципів прозорості та відкритості органу місцевого самоврядування. Результати, отримані в процесі дослідження, дають підстави сформулювати такі висновки й практичні рекомендації:

1. Проаналізовано основні наукові підходи до тлумачення понять «прозорість» та «відкритість». Визначено, що ці принципи реалізації державної політики владою є важливими факторами розвитку процесів демократизації держави і суспільства, формування громадянського суспільства, забезпечення утвердження демократичних норм і правил у Азербайджан. країні на взаємовідносини громадськості, її об'єднань та органів державної влади. В Україні поступова трансформація системи владних відносин потребує запровадження нових інструментів взаємовідносин органів влади та громадськості, зокрема цифрових сервісів.

2. Розкрито основи нормативно-правового закріплення принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування. Згідно законодавства України поняття «прозорість» визначається як дотримання принципів відкритості та підзвітності в різних сферах.

3. Встановлено, що низка європейських країн (Польща, Угорщина, США, Швеція та інші) мають сприятливі умови взаємодії з громадськістю та значний досвід в реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади. Це забезпечується шляхом обов'язкового інформування громадськості, незалежно від наявності запитів чи звернень громадян, про основні результати їх діяльності, у тому числі поточної. Зокрема, окреслено основні заходи реалізації в Польщі програми «Приязна адміністрація» (2000 р.).

4. Миргородська міська рада – це орган місцевого самоврядування Миргородського району Полтавської області, що представляє Миргородську територіальну громаду та виконує від її імені та в її інтересах повноваження

місцевого самоврядування. Охарактеризовані основні принципи в діяльності Миргородської міської ради: співробітництво та взаємодопомога, ефективність, сталість, екологічність, системність, відкритість, громадська участь. Всі вони в цілому забезпечують ефективне виконання основних компетенцій досліджуваного органу місцевого самоврядування.

5. Доведено відкритий та гласний характер пленарних засідань в Миргородській міській раді. Згідно Регламенту роботи міської ради це забезпечує присутність усіх члени міської громади, за умови, що вони під час засідання не мають права порушувати встановленого порядку. Право виступу мають громадяни, які прибули на пленарне засідання органу місцевого самоврядування, за умови, якщо за їх виступ проголосує більшість присутніх на сесії депутатів.

6. Визначені відповідальні особи по забезпеченню доступу громадськості до публічної інформації Миргородської міської ради: начальник відділу організаційної та інформаційної роботи, керівники відповідних управлінь, відділів та служб міської ради, які володіють даною інформацією, начальник відділу муніципальних ініціатив, інвестицій та енергоменеджменту.

7. Проаналізовані основні канали практичної реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності Миргородської міської ради: Громадська рада, місцеві ініціативи, громадські слухання, участь в громадському бюджеті, зокрема ефективна комунікація на кожному його етапі, онлайн трансляції засідань міської ради, запит на інформацію, єдина система електронних публічних закупівель (ProZorro) та інші.

8. Визначено основну мету участі миргородців у громадських слуханнях – громадський контроль за роботою депутатів Миргородської міської ради та посадових осіб органів місцевого самоврядування, широке обговорення життєво важливих проблем міста. Розкриті основні умови участі в громадських слуханнях в умовах воєнного стану.

9. Обґрунтований високий рівень інформаційної відкритості взаємодії Миргородської міської ради з громадськістю та його сервісного забезпечення.

На офіційному веб-сайті ради міститься та постійно оновлюється інформація про можливі шляхи залучення громадськості до управління.

10. Встановлено, що на офіційному веб-сайті Миргородської міської ради ефективно функціонує платформа «Smart City», яка на сьогоднішній день налічує 18 онлайн-сервісів. Основні з них: «ЦНАП», «Business Lab Миргород», «Записи в дитячий садок», «Запис до сімейного лікаря», «Релокація бізнесу», «Бюджет громади», «Транспорт онлайн», «Моя школа», «Відкрите місто», «Як відкрити бізнес», «Консультації з громадськістю». Це свідчить про ефективне впровадження електронної демократії в досліджуваному органі місцевого самоврядування.

11. Проведено моніторинг наявності онлайн-сервісів в територіальних громадах Миргородського району Полтавської області за основними етапами реалізації місцевої політики та принципами забезпечення прозорості та відкритості їх діяльності. Результати моніторингу засвідчили, що найбільшу кількість онлайн-сервісів в громадах Миргородського району використовують на таких етапах реалізації місцевої політики як затвердження політики (16 од.), моніторинг і контроль (15 од.) та формування порядку денного політики (14 од.).

12. За результатами проведеного моніторингу наявності онлайн-сервісів, що забезпечують реалізацію принципів прозорості та відкритості в діяльності територіальних громад Миргородського району, сформовано базовий пакет цифрових послуг для громад району, який включатиме наступні сервіси: «Бюджет громади», «Місцеві петиції», «E-data. «Онлайн трансляції засідань», «Запис до сімейного лікаря», «Консультації з громадськістю», «Відкриті дані», «Релокація бізнесу».

13. Миргородській територіальній громаді, як цифровому лідеру серед громад Миргородського району, запропоновано використовувати національний вебпортал «Дія. Цифрова громада». Платформа спрямована на цифровий розвиток, цифрову трансформацію і цифровізацію на місцевому та регіональному рівнях. Визначена його структура: «База знань для цифрових

лідерів громади», «Цифровий мандрівник», «Маркетплейс цифрових рішень для громади», «Підвищення цифрової грамотності початківців» та інші.

14. Обґрунтовані основні переваги від використання вебпорталу «Дія. Цифрова громада» в Миргородській міській раді для громади в цілому та її цифрових лідерів: комунікації з іншими зареєстрованими користувачами вебпорталу, висвітлення власних проєктів, поширення актуальних новин про досягнення в цифровізації та інші.

15. Запропоновано Миргородській міській раді, в межах платформи «Smart City», створити окремий цифровий сервіс під назвою «e-Миргород». Портал мешканця». Це електронний ресурс, на якому мешканці Миргорода зможуть користуватися основними онлайн-сервісами, які пропонує міська рада. Цифровий портал «e-Миргород». Портал мешканця» матиме наступні розділи: «Послуги», «Е-приймальна», «Е-демократія», визначені основні їх функції.

16. Визначені додаткові цифрові сервіси, які сприятимуть підвищенню рівня взаємодії Миргородської міської ради з громадськістю: чат-бот «СВОЇ», «Мобільні вказівки» та розумний кол-центр IVR. В дослідженні визначені їх основні характеристики та сформовані переваги для громадськості та громади в цілому.